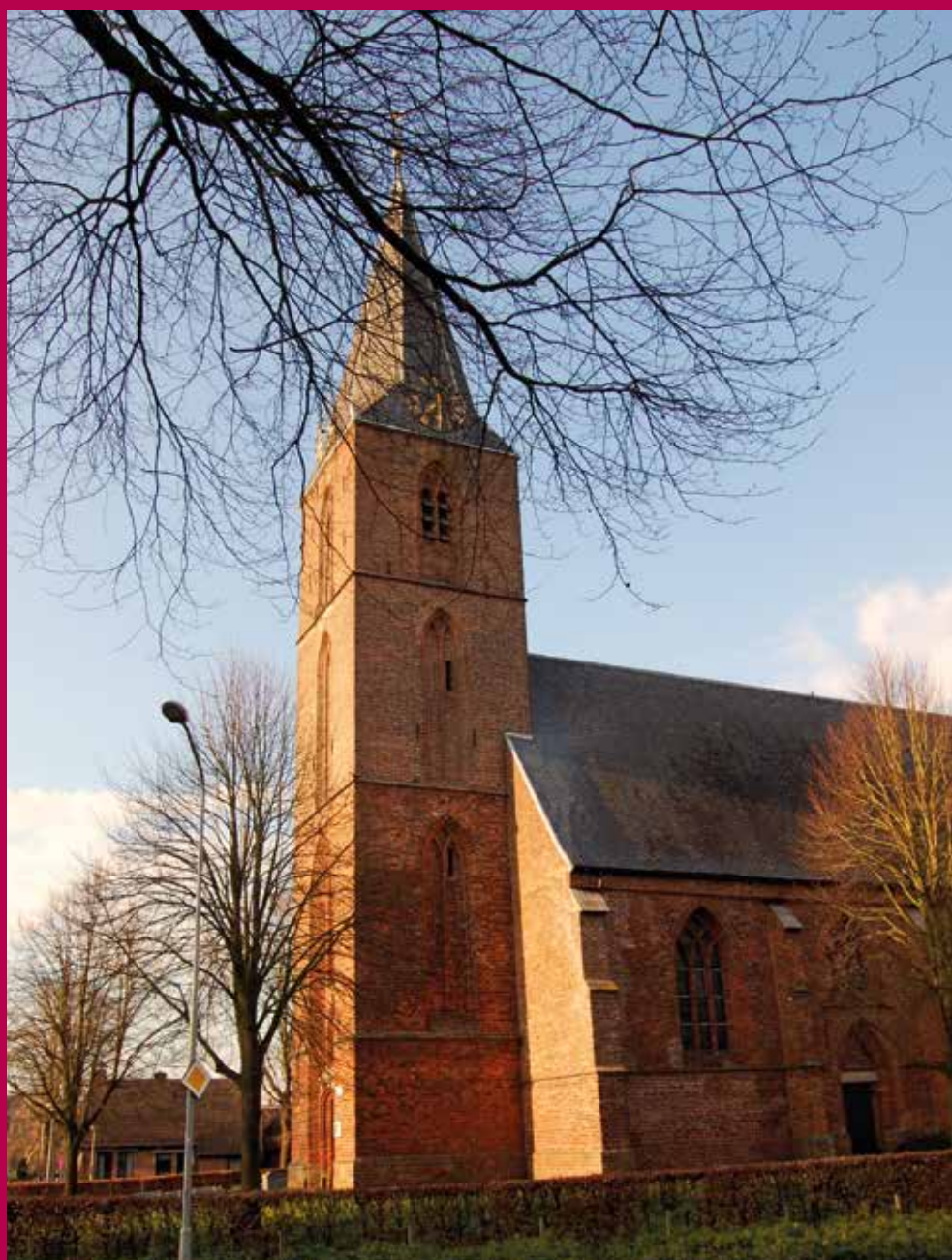


KERKBEHEER

In deze uitgave:

- Uitgebreide rapportage van het VKB-Congres van 16 april 2016 w.o. vernieuwing van Kerkbalans
- Nieuws uit de provinciale afdelingen van Drenthe en Gelderland
- Synode wijzigt ordinantie kerkorde over orgelzaken



VERENIGING VOOR

KERKRENTMEESTERLIJK

BEHEER IN DE PKN

GrafiServices is dé specialist in gedrukte communicatie voor de nationale en internationale markt. Van advies, vormgeving, prepress, drukken, nabewerking tot distributie. Ons team regisseert en ontzorgt voor opdrachtgevers hun communicatie met het beste resultaat.



GrafiServices

service voor communicatie

Kanaalweg 30
3526 KM Utrecht
(030) 2 822 822
www.grafiservices.nl
info@grafiservices.nl



VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA
TORENUURWERKEN



VELLEMA. PASSIE
VOOR MENS EN
TECHNIEK.

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL



van
hoogevest
architecten

bureau
voor architectuur
en restauratie

bureau voor
consultancy

bureau voor
architectuurhistorie
kariatiden

Links de Zuiderkerk in Enkhuizen met een nieuw ontworpen kerkcentrum. Rechts de Sint-Joriskerk in Amersfoort met nieuw ingebouwd meubel.

meer info op www.vanhoogevest.nl



Foto's Frank Hanswijk

Optimaal sparen? SKG!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winstoogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

ENERGIE VOOR KERKEN



Bedankt voor uw deelname!

Ruim 3.500 kerken en kloosters hebben zich inmiddels aangesloten bij het inkoopcollectief Energie Voor Kerken.

Dankzij uw deelname kopen we gezamenlijk voordelig groene energie in bij Greenchoice, de energieleverancier van het collectief.



Uw voordelen

- Scherpe groene energietarieven
- Uitstekende contractvoorwaarden
- Transparante dienstverlening
- Optimale persoonlijke service

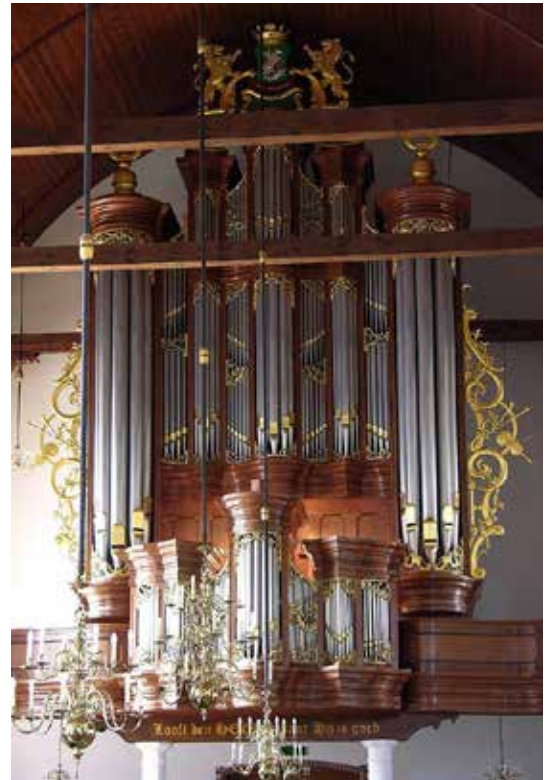
Ook interesse?

U kunt maandelijks instappen in het collectief. Kijk voor meer informatie op www.energievoorkerken.nl of neem contact op met Sonja Boer van Hellemans Consultancy: 030 767 01 21 / boer@hellemansconsultancy.nl




KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL



vdheuve.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheuve-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

Kerkgeluidstechniek op z'n best!

de techniek als hulpmiddel, ook in uw kerk

De kerkgeluidstechniek schrijdt voort ... met rasse schreden! Dialoog Church Sound is als specialist op kerkgeluidstechniek niet achtergebleven en heeft met meer dan 1800 kerken in Nederland een groot werkgebied. Met gebruikmaking van de nieuwste digitale techniek en zijn zowel grote galmrijke als kleinere kerken inmiddels voorzien van kerkgeluidsystem en die zorgen voor een uitmuntende spraakverstaanbaarheid en dat tegen budgettair verantwoorde aanschafprijzen.



Kennis is van
geen waarde ...

tenzij je deze in
praktijk brengt!

Dialoog Church Sound

Bolognalaan 6

5632 RL Eindhoven

www.cantorsound.nl

040 - 24 20 840

info@cantorsound.nl

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
W.G. Roseboom, Nieuwegein, secretaris en
2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Bedum,
penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
G. Koffeman, Oudewater, lid

Ereleden

D.G. Bijl en drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
drs. J.M. Aarnoudse en R.M. Belder,
eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van
de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 25,-
per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen
€ 23,- per abonnement en 11 en meer
abonnementen € 21,- per abonnement.
Abonnementsprijs voor niet-leden
€ 28,- per abonnement.
Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW.
ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

GrafiServices

Oplage

6.000 ex.
© juni 2016

Foto omslag

Protestantse kerk
van Beilen



INHOUD

Op eigen benen	169
Algemene vergadering VKB: Kerk in uitvoering	171
Vernieuwing Kerkbalans gaat verder	172
Hervormde gemeente Klundert wint VKB-Marsh/Mercer Award	175
Boekje over beheer van kerkgebouwen in tijden van krimp	175
De orgelbank	176
Kalender voor kerkrentmeesters	176
Jaarrede van de voorzitter	177
Impressie van het partnerprogramma	181
Kerkbalans 2017	181
De kerkrentmeester van 2025	182
Reflecties en vragen door directeur VKB	185
Met Kerkbalans het jaar rond	186
Reactie van prof. De Roest en vragen van kerkrentmeesters	187
Geschiedenis van Dorpskerk in kerkdorp Emst	189
Nieuws uit de provincies	190, 206
Omgaan met kerkelijk archieven	192
Gooi het eens over een andere boeg	195
Workshops tijdens VKB-Congres 16 april 2016	196
Dr. P. van den heuvel 50 jaar predikant	202
Synode wijzigt ordinantie kerkorde over orgelzaken	203
Oosterbeek-Wolfheze sluit twee kerkgebouwen	203
Koninklijke onderscheidingen tijdens Lintjesregen 2016	204
Tekst op schriften in kerken over liefdadigheid gezocht	205
Brandbrief kerken aan premier Rutte	205
Onderscheidingen van de VKB	209
Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland	210
Orgel Adriaen Janszkerk IJsselmonde gerestaureerd	210
Kerk Wolvega is weer open	210

Voorzitterskolom

Mr. Peter A. de Lange

Op eigen benen



Het is opvallend hoe in verschillende Europese landen de secularisatie anders vorm krijgt. Dat betreft niet zozeer de percentages kerkgang onder de bevolking. Wel is er een groot verschil als het gaat om de positie van de kerk in de samenleving. In Nederland waart echter in sommige kringen het ideologische virus van 'de scheiding van kerk en staat' rond. Iemand heeft wel eens gezegd: ook in de secularisatie blijven de Nederlanders calvinistisch/gereformeerd: consequent en radicaal. Als we iets doen, doen we het ook goed. En zo stevenen we af op de Franse situatie.

Weliswaar in alle opzichten een vrije kerk, maar ook één die totaal geweerd is uit het publieke domein. Het is een concept van religie, dat haar ziet als een persoonlijke opvatting of leefstijl, die men maar in het eigen privé-domein moet beoefenen, net als postzegels verzamelen.

Klinkt hierin enige teleurstelling door? Misschien wel. Zelf vatten we ons bestaan als kerk (andere religies moeten maar voor zichzelf spreken) anders op. We hebben allang de institutionele scheiding van kerk en staat omarmd. Natuurlijk moet de kerk als kerk geen macht hebben in de res publica, noch dient de staat zich te bemoeien met de inrichting van de godsdienst. Maar dat is nog heel wat anders dan de erkenning dat gelovigen hun levensbeschouwing niet slechts zien als een persoonlijke levensstijl, zoals de inrichting van hun huis.

Als een verbinding met God voor een gelovige met heel het leven te maken heeft, heeft die dus ook te maken met de publieke inrichting van het leven. Kerken zijn daarenboven stevige en forse maatschappelijk organisaties, iets anders dan netwerken van leeskringen of breiclubs. Dat alles lijkt door een flink deel van onze bevolking en van de politiek te worden genegeerd. Ik schrijf dit alles natuurlijk naar aanleiding van de beslissing van ons parlement en van onze regering om niet langer gegevens van de gemeentelijke basisadministratie ter beschikking te stellen aan o.a. onze kerk.

Als je er navraag naar doet, is iedereen rond Den Haag er wel van overtuigd dat de ontwikkeling onomkeerbaar is. Bij een doorvragen naar de achtergrond, komt je al gauw bij het - op een bepaalde manier ingekleurde - mantra 'scheiding kerk en staat' terecht.

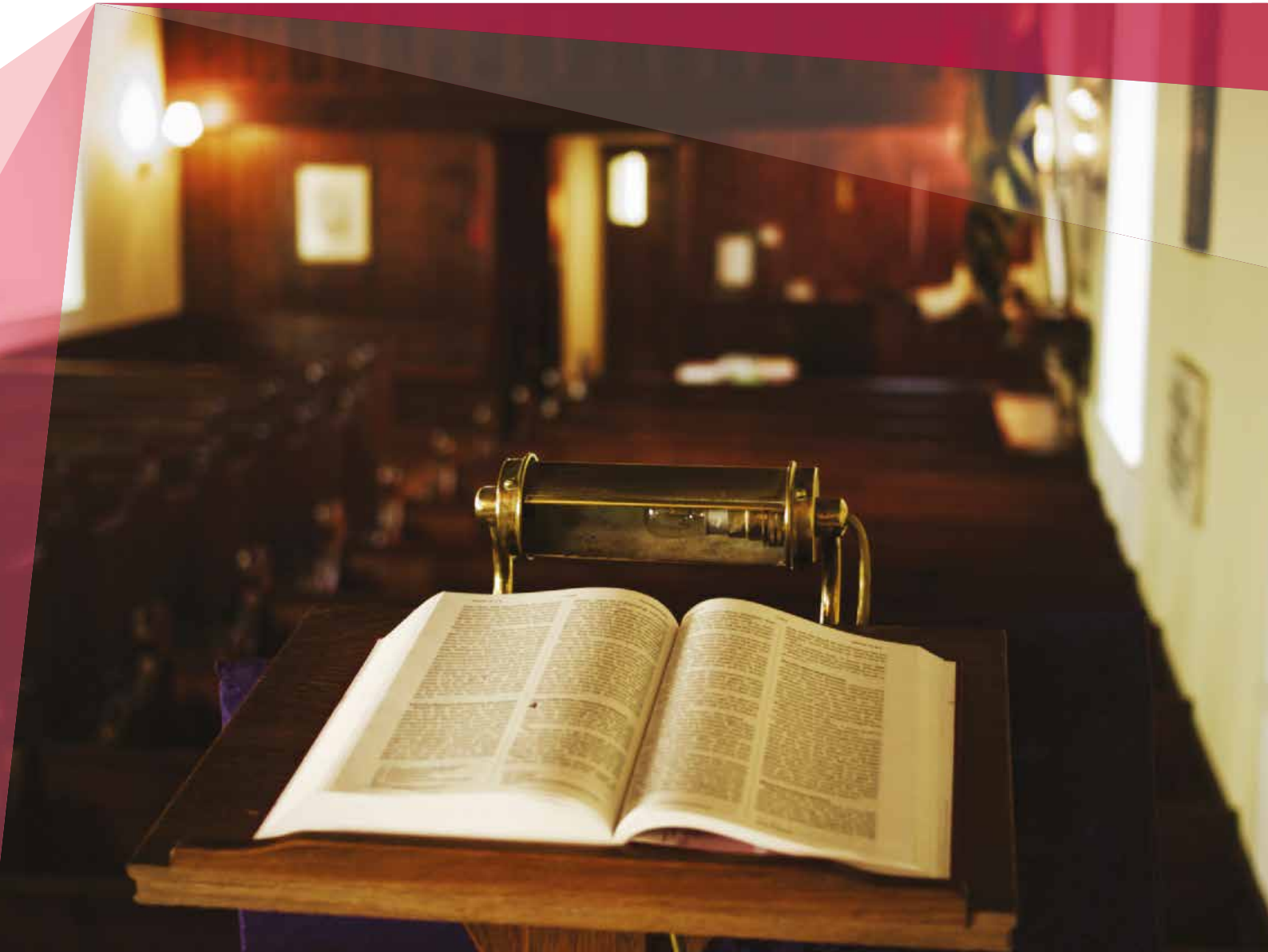
Hoe dan ook, er zal wel een overgangperiode komen, maar als ergens van belang is dat beleid en beheer in de

kerk samengaan, is het op het vlak van het bijhouden van een goede ledenadministratie. Het is een pastorale noodzaak om 'de kudde' bij name te kennen, en ook te weten waar ieder zich op houdt. Maar het is ook een kerkrentmeesterlijke noodzaak om meer dan ooit gegevens nauwgezet bij te houden, mutaties zelfstandig te achterhalen, in te voeren en door te geven. We moeten op eigen benen staan.

Laten we van de nood een deugd maken. En als we het doen, doen we het goed!



De kudde bij name kennen



De VKB biedt in samenwerking met Marsh en Mercer een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen:

Marsh:

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering
- werkgeversaansprakelijkheid

Mercer:

- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- zorgverzekering

Uw contactpersoon

Dimfie van Sundert | 010 - 4060520 | info.vkb@mmc.com

Uw contactpersoon

Sai Fong Lam | 010 - 4060962 | info.vkb@mmc.com

Algemene Vergadering VKB: Kerk-in-Uitvoering



Rook Belder

De algemene vergadering van de VKB, die op 16 april jl. in Leerhotel Het Klooster te Amersfoort werd gehouden, stond in het teken van het jaarthema "Kerk-in-Uitvoering". De voorzitter van het hoofdbestuur van de VKB, mr. Peter A. de Lange, verwelkomt meer dan 200 aanwezigen. Een bijzonder woord van welkom richt hij o.m. tot de nieuw benoemde voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving, de heer J. Schinkelshoek, en de algemeen directeur van de Dienstenorganisatie van de landelijke kerk, de heer H. Feenstra. Hij vindt het van groot belang dat er ook tijdens dit congres weer veel bedrijven aanwezig zijn die kerkrentmeesters allerlei producten en diensten kunnen aanbieden zodat zij hun werk in de plaatselijke gemeente zo goed mogelijk kunnen verrichten. Hierna leest hij een passage voor uit 1 Samuel 10 en gaat voor in gebed.

Vervolgens staat de voorzitter stil bij het overlijden van de heer Th. L. van Hazel op 27 februari 2016. De heer Van Hazel was lange tijd o.m. secretaris van de Vereniging van Kerkvoogdijen. Hij leest het "In memoriam" voor dat in "Kerkbeheer" van april 2016 (pag. 116 en 117) is opgenomen, waarna een moment stilte in acht wordt genomen.

Personalia

Vervolgens worden de aftredende hoofdbestuurders, te weten mevrouw M.W. Volders en mevrouw ds. L.G. Bos, door de voorzitter toegesproken. Mevrouw Volders heeft een lange staat van dienst. In 1978 trad zij tijdelijk tot het bestuur van de afdeling toe en nam het secretariaat waar en werd in 1996 secretaris. Die functie vervulde ze tot 2010 toen ze voorzitter werd van de afdeling. Ongeveer diezelfde periode vertegenwoor-



Voorzitter mr. P.A. de Lange overhandigt de vertrekkende hoofdbestuurders mevrouw M.W. Volders en ds. L.G. Bos het insigne.

digde zij de afdeling Drenthe in het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen en sinds 1 januari 2005 in het hoofdbestuur van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer. Zij had vanuit de VKB zitting in verschillende gremia. Verder was mevrouw Volders o.m. ook lid van de Provinciale Kerkvoogdijcommissie van Groningen-Drenthe en later van het RCBB. De heer De Lange bedankt haar voor het vele werk dat zij voor de Kerk en haar gemeenten verricht heeft.

Ds. Bos volgde in 2012 ds. G.J. Robbemond op als voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving en trad tot het hoofdbestuur van de VKB toe. Hoewel haar zittingsperiode van kortere duur is, bedankt hij haar voor het werk dat zij met name in het kader van de plaatselijke geldwerving verricht heeft. Beide dames overhandigt hij het insigne van de Protestantse Kerk in Nederland.

Hierna gaat de algemene vergadering over tot het benoemen van twee nieuwe hoofdbestuurders,

de heren R. de Koning uit Beverwijk en A. van der Toorn uit De Wijk. De voorzitter verwelkomt beide heren en spreekt de wens uit dat zij in het hoofdbestuur een wezenlijke bijdrage mogen leveren ten dienste van het kerkrentmeesterlijk beheer in onze gemeenten. Voorts benoemt de algemene vergadering de heer L.M. Moerland die periodiek aftredend is en zich voor een nieuwe periode beschikbaar stelt.

Verder zijn periodiek aftredend de heren ds. J. la Croix, mr. P.A. de Lange en ds. C. de Raadt. Alle drie de aftredenden hebben de maximale zittingsperiode bereikt, hetgeen betekent dat zij statutair niet langer herbenoembaar zijn. Omdat de VKB op dit moment midden in een veranderingsproces verkeert waarbij het noodzakelijk is dat de continuïteit van het hoofdbestuur wordt gegarandeerd, stelt het hoofdbestuur de algemene vergadering voor de zittingsduur van de heren La Croix, De Lange en De Raadt eenmalig te verlengen. De algemene vergadering verleent hiervoor graag dispensatie. ▶

Vernieuwing Kerkbalans gaat verder



Na het huishoudelijk gedeelte wordt de algemene vergadering van 16 april 2016 afgesloten met een boeiende inleiding van de heer J. Schinkelshoek, die sinds najaar 2015 voorzitter is van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (RPG).

De heer Schinkelshoek: "Eén van de mailtjes die ik kort na mijn benoeming tot voorzitter van de RPG kreeg, was niet – wat je noemt – complimenteus. Eerder licht waarschuwend, bijna dreigend. Door niet-de-eerste-de beste werd me uitgelegd dat de Protestantse Kerk mij haar (ik citeer) 'life line' in handen had gelegd. Het zou, zo begreep ik, zo'n beetje van mijn commissie en mij afhangen of de Kerk 2025 zou halen. Dat leek me niet alleen theologisch betwistbaar. Hangt het wel en wee van de Kerk niet van iets of, beter, iemand anders af? Ook anderszins is het naar mijn idee nogal wat zwaar aangezet. Er is toch wel wat meer dat onze Protestantse Kerk overeind houdt dan Kerkbalans?"

Maar dat centen ertoe doen – ik zal het niet ontkennen. Dat Kerkbalans voor onze gemeenten en voor onze kerk van grote betekenis is, behoeft in elk geval te midden van kerkrent-



J. Schinkelshoek

meesters geen betoog. En dat die nationale collecte ten bate van onze gemeenten toe is aan een van z'n periodieke onderhoudsbeurten, zal voor u evenmin als een verrassing klinken.

Nieuw leven inblazen

Laat ik met de deur in huis vallen. De actie Kerkbalans heeft onze volle aandacht. We, en dan bedoel ik de Landelijke Dienstenorganisatie, de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk

Overige huishoudelijk zaken

Vervolgens worden het verslag van de algemene vergadering van 18 april 2015 en het jaarverslag 2015 vastgesteld.

Hierna geeft de penningmeester, de heer drs. H. van der Burg, een toelichting op de jaarrekening 2015 van de VKB die een tekort aangeeft van bijna € 133.000. Hij wijst er op dat enkele inkomstenposten teruggelopen zijn (Kerkbalans € 20.000, Insignes € 8.000 en Kerkbeheer € 7.000). De reguliere uitgaven zijn met zo'n € 27.000 gestegen, terwijl de VKB in het

kader van de afvloeiing van de voormalige directeur een éénmalige uitgave heeft moeten doen, waarvan zij een deel als bijdrage van de Stichting Stormbrand heeft gekregen.

Dat leidt ertoe dat er over 2015 een groot nadelig saldo is ontstaan, aldus de penningmeester die er aan toevoegt dat de VKB ook zal moeten snijden in de formatie van het Centraal Bureau. Ondanks bezuinigingen die op veel fronten wordt ingevoerd, is het nodig de contributie met 20 pct. te verhogen, zoals op pagina 80 van het maartnummer van

"Kerkbeheer" wordt voorgesteld. Nadat hierover nog enkele vragen zijn gesteld, besluit de algemene vergadering tenslotte in te stemmen met de verhoging van de contributie 2016 met 20 procent.

Na een heldere presentatie over de voorlopige resultaten van Kerkbalans 2016 door de heer J. Schinkelshoek, voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (waarvan de inhoud elders in deze editie is opgenomen) sluit de voorzitter het huishoudelijk gedeelte van deze algemene vergadering.

De zaal luistert aandachtig naar de inleiding van de heer Schinkelshoek



Beheer en de RPG, zijn druk bezig om Kerkbalans nieuw leven in te blazen. Dat is niet iets van de laatste maanden. Al een paar jaar zijn we bezig om te bezien hoe het anders, hoe het beter kan. Dat is gebeurd onder de bezielende leiding van mijn voorgangster als voorzitter van de RPG, ds. Leonie Bos. Ik wil haar ook vanaf deze plaats hartelijk bedanken voor haar energie, haar toewijding en haar enthousiasme. Onder haar voorzitterschap – vier jaar lang heeft zij haar krachten gegeven aan de plaatselijke geldwerving – is de vernieuwing ingezet.

Er zijn een paar initiatieven genomen die u ongetwijfeld kent. Ik noem alleen al het project om de plaatselijke geldwerving beter te ondersteunen – in het jargon OPG. Zo'n impuls is ook meer dan nodig. Al een jaar of wat vertonen de opbrengsten van Kerkbalans een dalende lijn. Gemiddeld loopt het opgehaalde en verzamelde bedrag terug met ettelijke procenten per jaar. En die trend moet worden gekeerd. Zo simpel is het", zo benadrukt de heer Schinkelshoek.

Trendbreuk?

Hierna vertoont hij een sheet over het beeld van Kerkbalans 2016 dat er beter inziet dan dat van de afgelopen jaren. "Maar is 2016 een trendbreuk? Het is verleidelijk om

het zo te zien. Al helemaal voor een kersverse, nieuw aangetreden voorzitter om het zo te presenteren. Maar ik ben niet iemand die zich gemakkelijk overgeeft aan wensdenken. Maar het beeld voor 2016 ziet er bepaald niet slecht uit. Kerkbalans 2016 laat nog steeds een daling zien, namelijk 1,5 procent. Maar dat is beter dan de teruggang met 2,5 procent per jaar uit de afgelopen jaren. Wat moet dalen (het aantal gemeenten met teruglopende opbrengsten) daalt. En wat moet stijgen (gemeenten met groei) stijgt.

Laten we ons niet rijk rekenen, maar ik put er wel enige moed uit Rondom deze actie Kerkbalans zijn we met andere kerkgenootschappen heel actief geweest.

- De actie is letterlijk ingeluid vanaf tientallen kerktorens. Een actie die ons veel welwillende publiciteit en andere aandacht heeft opgeleverd.
- We hebben een folderwedstrijd georganiseerd "Wie maakt de mooiste en beste Kerkbalansfolder?" en die heeft veel creativiteit losgemaakt en zo'n 110 inzendingen opgeleverd.
- Er is meer campagnemateriaal besteld dan in het verleden, hetgeen van onze kant bezien duidt op een verhoogde activiteit op plaatselijk niveau.
- Er was, anders dan in het

verleden, veel positieve publiciteit rondom de start van Kerkbalans. Uit de meest onwaarschijnlijke hoeken heb ik mensen horen vertellen hoe nuttig werk de kerk doet...

Nee, één zwaluw maakt nog geen zomer. Ik begin niet over een wolkje als eens mans hand. Zolang de inkomsten nog blijven teruglopen, is er geen reden tot juichen. Maar dat wat zich heeft afgespeeld rondom Kerkbalans 2016 laat wel zien dat inspanningen lonen. Als we er gezamenlijk hard aan trekken, als we gericht te werk gaan, als we nieuwe technieken beproeven, als we er in geloven, dan moet het mogelijk zijn om binnen een paar jaar weer een stijging te presenteren. Ja, tegen de trend in.

Wat kerken doen is onvervangbaar

Waarom zouden wij met Kerkbalans niet kunnen waartoe andere geldwerfers wel bij machte zijn? Te meer omdat we iets hebben dat de moeite waard is. Wat kerken doen, vooral ook plaatselijk, is nog steeds onvervangbaar. Daar mogen we best dankbaar voor zijn. Daar mag ook Nederland best dankbaar voor zijn. Als kerk doen we er toe... Het is aan ons om dat te vertellen. Niet verontschuldigd, niet beschroomd, maar zelfbewust. Even zelfbewust ►

als waarvoor anderen collecteren. Er is, anders gezegd, een nieuwe visie op Kerkbalans nodig. Ook omdat de mate van betrokkenheid bij de kerk aan variatie, grote variatie van vroeger, onderhevig is. Ook omdat het geefgedrag veel minder automatisch is. We moeten als kerk, als kerken, veel meer laten zien wat we waard zijn – dat we het waard zijn. En als wij het niet doen, doet niemand het...

Heroriëntatie

Dat is ook de algemene insteek binnen de RPG. We zijn begonnen aan wat je met een misschien wat groot woord een heroriëntatie kunt noemen. Hoe kunnen we de actie Kerkbalans weer zoveel leven inblazen dat we de dalende trend kunnen omzetten in een stijgende? Wat is daarvoor nodig? Dat was het thema van een heuse brainstorm die we een paar weken geleden, samen met enkele kerkrentmeesters, bijgestaan door enkele deskundigen van buiten, hebben georganiseerd. Welke trends zie je binnen de geldwerving in ons land? Hoe spelen andere organisaties er op in? Wat is de sleutel voor succes?

Eén van de thema's die aan de orde kwam – dit is het forum dat te melden – is de rol van de kerkrentmeester. Laten we hen (jullie) niet te veel aan je lot over? Kerkbalans is toch een verantwoordelijkheid van de gehele kerkenraad? Moeten we het niet breder zien? Kerkrentmeesters zien het als hun eerste taak om de begroting sluitend te krijgen, zo blijkt uit een onderzoek van Ipsos. Dat lijkt me heel verstandig. Maar is er voldoende aandacht voor verbetering van de inkomsten? Hoe organiseer je dat?

We zijn druk bezig om alle inzichten te verwerken. Geef ons nog wat tijd om het allemaal goed uit te knobbelen. Binnenkort, eind mei, steken we weer de koppen bij elkaar. Om zo stap voor stap te komen tot een concreet, hanteerbaar en praktisch werkprogramma. Het is de bedoeling dat het er voor de start van de nieuwe actie Kerkbalans 2017 ligt.

Werkprogramma

Ik zal niet in raadselen spreken. Der eerste contouren voor een werkpro-

gramma tekenen zich af.

1. Geldwerving is niet alleen een zaak van kerkrentmeesters, het hoort thuis in de hele kerkenraad. Schakel vooral ook communicatiemensen in. Misschien moeten we denken aan een ouderling met een speciale opdracht: ouderling-fondsenwerver...
2. Fondsenwervingswetten gelden ook in de kerk – bijvoorbeeld als het gaat om het benaderen van doelgroepen. Wie er in slaagt met de goede boodschap op de goede toon op het goede moment op het goede adres binnen te komen, maakt een wereld van verschil.
3. Communiceer over de waarde van de kerk: leg uit wat uw kerk, uw gemeente concreet doet, wat de betekenis voor de plaatselijke gemeenschap is – in stad en land.
4. Fondsenwerving moet je niet moeilijker maken dan het is. De VKB en de Dienstenorganisatie moeten investeren in eenvoudige, directe en vooral ook toegankelijke hulpmiddelen, middelen die aansluiten bij de behoefte van plaatselijke gemeenten. Liever een op maat gesneden folder die fondsenwervend is dan een dure flitsende video die over de hoofden heen gaat.
5. Natuurlijk zijn de klassieke 'lopers' ons lief. Maar laten we nadenken over andere vormen van geldwerving: crowdfunding, nalatenschappen, actiegerichte aanpak.
6. En laten we kritisch kijken naar onze budgetten. Moeten we toch niet meer investeren in Kerkbalans? Het Centraal Bureau voor de Fondsenwerving accepteert 25 procent kosten voor fondsenwerving, Kerkbalans haalt nog geen 0,3 procent ... Meer budget voor extra begeleiding van plaatselijke vrijwilligers en voor effectieve, op maat gesneden communicatie rondom de actie verdient zich beslist terug.

Dat zijn stuk voor stuk zaken die nadere uitwerking vergen, vaak ook meerdere jaren in beslag nemen. Maar er kan op korte termijn al veel

gebeuren, om het laaghangende fruit te plukken:

1. Schakel meer, vaker (jonge) gemeenteleden in die een communicatieachtergrond hebben, die gevoel hebben voor communicatie, die weten hoe je mensen, jonge mensen, op een eigentijdse manier kunt benaderen.
2. Er zijn ontzagwekkende hoeveelheden aan hulpmiddelen ontwikkeld (zie de website Kerkbalans) en benut die. Pluk van wat jullie gading is.
3. En – doe mee aan het inluiden van de actie Kerkbalans in januari 2017.

Kennis in huis

Nee, we zijn niet bezig het wiel opnieuw uit te vinden. Dat is niet nodig. Er ligt al erg veel. Er wordt al veel geëxperimenteerd. Er gebeuren zoveel mooie dingen. 's Kijken of we het bij elkaar kunnen brengen. Weet u wat me vanaf vorig jaar zo opviel? Dat we zoveel kennis, zo veel ervaring en zoveel betrokkenheid in eigen huis hebben. Natuurlijk steek ik graag de neus buiten de deur. Ik mag graag kijken hoe anderen het doen. Maar in huis hebben we ook een schat aan 'best practices'.

Tijdens onze brainstormsessie werd ik getroffen door verhalen – beter: resultaten – van een paar plaatselijke Kerkbalansacties in onze eigen gemeenten, verteld door een paar bevlogen, toegewijde kerkrentmeesters. Als we er alleen al in zouden slagen een paar van die praktijken op grotere schaal ingevoerd te krijgen...

'Weten waar je aan begonnen bent?' Nee, dat wist ik niet, maar ik begin er steeds beter zicht op te krijgen. En het stemt hoopvol. Maar we zullen er wel hard aan moeten trekken", zo besloot de voorzitter van de RPG zijn toespraak op het VKB-Congres.

Hervormde gemeente Klundert wint VKB-Marsh/Mercer Award



Na de inleiding van de heer Schinkelshoek tijdens het VKB-Congres vraagt de vice-voorzitter van de VKB, de heer drs. C. de Raadt, aandacht voor de uitreiking van de VKB-Marsh/Mercer Award. De heer De Raadt herinnert er aan dat de Award is ingesteld om best practices op het gebied van kerkrentmeesterlijk beheer gericht op de werkvelden, mensen, gebouwen, geld en organisatie, te beoordelen en onder de aandacht te brengen van anderen. Hij prijst dit initiatief en de bereidheid van Marsh Mercer om hiervoor geld beschikbaar te stellen. Op het thema van vorig jaar "Geld" via de optiek van samenwerking zijn acht inzendingen gekomen.

De jury bestaat dit jaar uit de heren Liewe Giethoorn, Henk Wobben, Huib van der Burg en namens Marsh Mercer Henk Beekman en Frank Immens, terwijl Cor de Raadt voorzitter van de jury is. De jury heeft op basis van een aantal criteria waarbij "Samenwerking" centraal stond, naar de inzendingen gekeken en kwam tot de conclusie dat er twee initiatieven voor een nominatie



Winnaar is de hervormde gemeente Klundert, terwijl de protestantse wijkgemeente Hilversum de aanmoedigingsprijs krijgt

in aanmerking komen. Dat is het initiatief van de protestantse wijkgemeente Hilversum en dat van de Hervormde gemeente te Klundert. Van beide initiatieven wordt een filmpje vertoond.

Hilversum

Peter den Uil, kerkrentmeester,

vertelt dat de Protestantse wijkgemeente Bethlehemkerk van Hilversum in 2014 een plan had ontwikkeld om de kerk te gaan verbouwen, en met name het interieur. "We hebben daarin meegenomen het plan dat we willen en dat betekent dat we ook de renovatie van het kerkdak zouden meenemen. Hoewel dit later gepland stond, is het uit oogpunt van kostenbesparing beter dit in één keer te doen. Toen is bij één van de leden het idee geopperd om zonnepanelen op het dak te plaatsen. In ons beleidsplan staat dat we de duurzaamheid willen bevorderen, dus paste die suggestie daar prima in.

De vraag was wat met de energie gedaan wordt. De protestantse wijkgemeente, die een echte wijkkerk voor de buurt wil zijn, besloot om de op te vangen energie beschikbaar te stellen aan een aantal huishoudens in de buurt. Dat plan is omarmd en de kerkenraad ging ermee akkoord om het dak ter beschikking te stellen. Daar is een recht van opstal voor gegeven. De burgerlijke gemeente heeft hiervoor goedkeuring gegeven. ▶

Boekje over beheer van kerkgebouwen in tijden van krimp

Na de uitreiking van de beide prijzen in het kader van de Marsh/Mercer Award op het VKB-Congres door drs. C. de Raadt, krijgt mr. J. Broekhuizen, juridisch medewerker bij de Protestantse Kerk in Nederland, de gelegenheid om het boekje "Beheer van kerkgebouwen in tijden van krimp – een staalkaart van mogelijkheden" uit te reiken.

Het is een vraagbaak voor kerkenraden, kerkrentmeesters, beleidsmakers en beheerders die moeten nadenken over de toekomst van hun kerkgebouw. Het boekje biedt een waaier aan mogelijkheden als instrument om een keuze te maken die het beste bij de lokale situatie past. Bij het in kaart brengen van de praktische aspecten van dit proces is volop geput uit de ervaringen die in gemeenten al zijn opgedaan.

In drie hoofdstukken - het kerkgebouw, de menskracht en de financiën - worden de belangrijkste 'krimpaspecten' onder de aandacht gebracht. Het boekje is voor € 8,95 te bestellen bij de Protestantse Kerk in Nederland te Utrecht.

De zonnepanelen zijn ondergebracht in een coöperatie en de mensen die de energieopbrengst afnemen, zijn deelnemers in de coöperatie. De kerk heeft hiermee verder geen bemoeienis en wij vinden het passen in ons beleid. Het traject is begonnen in het voorjaar van 2015 en er zijn 16 huishoudens die deze energie gebruiken. Wanneer de kerk in de toekomst nog meer zonnepanelen gaat plaatsen, dan zal deze energie door de eigen wijkgemeente worden gebruikt”.

Klundert

Kerkrentmeester Co Tollenaars vertelt dat het kerkgebouw van de hervormde gemeente Klundert in het verleden veel heeft doorstaan. Ooit is de kerk geheel afgebrand waarna die weer is opgebouwd. In de Tweede Wereldoorlog is de kerk door de Duitsers gebombardeerd en in 1953 werd zij door de Watersnood geteisterd. Zijn idee was een regionale kascontrolecommissie in te stellen tussen de kerkelijke gemeenten van onze Kerk in Noord-West Brabant. Met elkaar de jaarstukken bespreken, ervaringen uitwisselen en van elkaar te leren; wat is in de regio de ‘best practice’. Bij zijn zoektocht kreeg hij positieve reacties in de geest van “Het is wel prettig om deze informatie te

delen”. Hij legde echter de nadruk op het van elkaar leren. Maar er waren ook kerkgemeenschappen die wat huiverig daartegenover stonden en liever de informatie voor zichzelf houden. Er zijn nog een paar kerkgemeenschappen die het nog in beraad hebben of ze hieraan gaan meedoen. Hij heeft nu twee protestantse gemeenten in de regio die de boekhouding van Klundert controleren en over en weer. “Wanneer er mensen in het land zijn die dit een goed idee vinden, dan ben ik bereid mijn ervaringen met anderen te

delen, want dit is een mooie vorm van samenwerking met als doel: enkel en alleen om van elkaar te leren. Misschien kan dit idee worden uitgerold.”

Overwegingen van de jury

De heer De Raadt constateert dat dit een eenvoudige en effectieve manier is om bepaalde zaken op financieel terrein samen te doen. Hierna vraagt hij de vertegenwoordigers van Hilversum en Klundert het podium te betreden en citeert vervolgens uit het juryrapport. “De aanmoedigingsprijs gaat naar het initiatief dat door de jury wordt geprezen wegens de kopieerbaarheid van het initiatief en de bijdrage die zij daarbij leveren aan de duurzaamheid van het milieu. Kortom: de aanmoedigingsprijs gaat naar Hilversum”. Vervolgens reikt hij de vertegenwoordiger van Hilversum een cheque van € 500 uit. “De prijswinnaar is dus Klundert. De jury zegt daarover: een voorbeeld van regionale samenwerking dat navolging kan krijgen en dat uitblinkt door de eenvoudige opzet en het positieve resultaat, hoewel ze er zelf wel bescheiden over zijn”. De heer De Raadt overhandigt de vertegenwoordiger van Klundert de VKB-Marsh-Mercer Award de cheque ter waarde van € 5.000.



De orgelbank



De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Momenteel zijn 6 instrumenten in de orgelbank opgenomen. Deze kunt u raadplegen op onze website kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:

Centraal Bureau VKB

Tel. (078) 639 36 63

E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

Kalender voor kerkrentmeesters



Voor de colleges van kerkrentmeesters is het van belang in de komende maanden o.m. aan de volgende zaken aandacht te besteden.

Juni:

- Toezending door de kerkenraad van de vastgestelde jaarrekening 2015 aan het Regionaal College voor de Behandeling van Beheerszaken.
- Betaling Maandnota
- Publicatie in het kerkblad over de stand van zaken van de in januari gehouden actie Kerkbalans (stand van toezeggingen, bijdragers, e.d. en het mogelijk te verwachten resultaat).
- Huurtarieven voor de verhuur van kerkelijke gebouwen per 1 juli aanpassen, waarvan de aankondiging in april plaatsvond.

Juli-augustus:

- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging voor Kerkbalans voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.
- Betaling Maandnota.
- Bespreking van het meerjaren onderhoudsplan.

Mr. Peter A. de Lange: "Wij gaan heel bewust een stap verder"



Mr. Peter A. de Lange

Nadat bij het begin van het VKB-congres de bezoekers de gelegenheid was geboden de beurs te bezoeken, waar diverse bedrijven hun producten en diensten voor kerkrentmeesters presenteerden, wordt het congres geopend door mr. Peter A. de Lange, voorzitter van het hoofdbestuur. Hij spreekt de volgende jaarrede uit:

1. In het kielzog van 'Kansen voor Kerken' van de VKB beheerst 'Kerk naar 2025' de agenda's en gemoederen. Plaatselijk zien wij met elkaar al geruime tijd en door het hele land in toenemende mate scheuren en problemen in en op onze werkvelden 'mensen, geld, organisatie en gebouwen.' Dat komt lang niet altijd door aardbevingen of aardverschuivingen. Vaak loopt het plaatselijk kerkelijk leven langzaam maar gestaag terug in opkomst, in houdbaarheid van posities, functies en personeel, in financiële en andere middelen en in kerkelijke gebouwen en het onderhoud daarvan. De werkvelden vormen communicerende vaten, verschillende kanten van één en dezelfde medaille. Waar zijn bijvoorbeeld de professionele organisten, cantors, koster, koster-beheerders nog te vinden? Wat is een perfect gebouw zonder publiek? Wat is een wellicht financieel

schatrijke kerkelijke gemeente bijkans zonder gemeenteleden? Waar wordt nog kerkelijk begraven?

De kerk krimpt en vergrijs, zo heet het dan. Een kerk die niet innoveert en vernieuwt is naar de mens gesproken uiteindelijk ten dode opgeschreven. Wij staan nu op dat cruciale punt. 'Back to basics', zo luidt het credo. Verder terug naar de roeping en kerntaken. Het net gaat aan de andere kant uit.

Vele gezichten

2. Het begrip 'kerk' kent vele gezichten, verschijningsvormen en betekenissen. Wij bedoelen er als VKB vandaag primair mee de missionaire, pastorale en diaconale Woordverkondiging en presentie. De Geest blaast die kerk levensadem in, wij mogen als kerkrentmeesters helpen de aardse lasten van dat lichaam te dragen en te verzorgen.

3. Als het spreken en getuigen van de kerk in missionair, pastoraal en diaconale present zijn niet eerst en vooral over de Woordverkondiging gaat, maar over stoffelijke beheersproblemen, dan is het zeer de vraag of de combinatie van beheer en kerk in bedoelde zin nog wel de meest gelukkigste is. Kerkrentmeesters zijn er immers vooral om de voortgang van de Woordverkondiging te dienen en niet andersom. Het spreken van de kerk moet niet worden verward met het spreken over de kerk. Dat kan zo maar eens één van de kernproblemen zijn van dit tijdsgewricht.

4. Bezinning op de verhouding van die klassieke verhouding tussen 'bestuur en beheer', fundamenteel en los van de operationele problemen en ontwikkelingen vindt met name plaats binnen de beweging van 'Kansen voor Kerken', waarvoor in maart 2010 de aftrap door Dirk Bijl werd gegeven. Met 'Kerk naar 2025' wordt die lijn ook zichtbaar in breder kerkverband. Dat verheugt ons zeer. De tijd van wat plak- en knipwerk in en rond de kerk is voorbij. Het is hoog tijd voor fundamentele bezinning op schijn en wezen van de kerk, voor een transitie, en een soort paradigmashift, om opnieuw aansluiting en ingang te kunnen vinden op de taal en cultuur van deze tijd en onze omgeving. De bordjes worden verhangen. Dat doen wij wel vanuit het positieve en gelukkige besef dat de kerk niet van ons mensen als grondpersoneel afhangt, maar dat wij elk vanuit onze eigen plaats en positie waar wij gesteld zijn of worden een steentje mogen bijdragen.

5. Als kerk-zijn dus ten diepste en in de kern betekent: ▶

'de aanwezigheid van twee of meer gelovigen op enige plaats met de Bijbel open, en een beetje wijn, brood en water binnen handbereik', dan valt er nogal wat weg in het vocabulaire en het handelen van de kerkrentmeester. Zo simpel kan het zijn. Zo simpel mag het wellicht ook wel zijn. Die eenvoud is zo het kenmerk van het ware.

6. Als kerk niet of niet langer min of meer synoniem is met alle aardse lasten die met het huidige traditionele model gepaard gaan, dan is het de vraag waar kerkrentmeesterlijk beheer uit bestaat en hoe dat goed, professioneel en transparant uitgevoerd kan worden. Dat is geen vraag van zakelijk ondernemen, noch van maatschappelijk ondernemen, maar van kerkelijk ondernemen. Ook daarin transparant en verantwoord meer dan het gewone doen. Wat doen wij met onze gaven, middelen en talenten? Wij zijn schat- en rekenplichtig en weten dat wij hetgeen ons geschonken is moeten inzetten in plaats van stil laten liggen of begraven in afwachting van andere tijden.

Beheer volgt de kerk

7. Beheer volgt de kerk. Dat kunstje kennen we intussen wel voor de klassieke vormen van kerk zijn. Dat kennen we nog niet of nog niet zo goed voor thuisgemeenten, pioniersplekken, missie- en zendingsposten, tijdelijke gemeenten, projectgemeenten en vult u maar in. Wat zijn de elementen daarvan. Wat werkt het beste? Wat werkt niet?
8. In die op handen zijnde veranderingen volgen wij nu eerst de kerk. De kerk heeft het voortouw. De VKB committeert zich als zodanig ook uitdrukkelijk aan die nieuwe en andere bewegingen. Wij willen dat niet doen als losstaande en flankerende organisatie, maar met de kerk samen, in dit geval met de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland in een 'koepel' of 'cockpit'. Vastomlijnde elementen in bijvoorbeeld een kerkelijke stichting, met één loket, één administratieve organisatie, één kennisplein voor de kerkrentmeester. 'Kansen voor Kerken' en de 'koepel' zijn twee hulpmiddelen en kaders van de VKB om de kerk maximaal in haar omslag in structuur en werkwijze te dienen. Wij zoeken daarbij ook nadrukkelijk het gesprek met de enige andere flankerende organisatie, KKA/KKG. De structuur en het DNA zit daar wat anders, maar wij zullen elkaar op onderdelen nodig hebben om als betrouwbare bondgenoten in het netwerk met elkaar in kleine kring de klus te klaren. Uiteraard vrijwillig waar het kan, betaald waar het moet.
9. De kerk gaat nu ook een stap verder. De verstrekkende synodevoorstellen voor volgende week gaan over de structuur en de werkwijze van de kerk. Wij zien een aantal nieuw te vormen regio's oprijzen, waarbinnen een regiovoorzitter een belangrijke rol zien krijgen. De Dienstenorganisatie treedt verder terug en stelt nadrukkelijk voor om de centraal betaalde adviestaak van de landelijke kerk drastisch in te krimpen. Dat raakt sterk de niet-commerciële adviesmogelijkheden voor plaatselijke kerken op het

gebied van kerkbeheer. Daar ontstaan gaten en leemten.

10. Ondertussen blijft de kerk uiteraard actief op het terrein van financieel toezicht. De structuur van RCBB's blijft bestaan. Daarnaast kijkt de kerk nadrukkelijk naar flankerende organisaties op het terrein van beheer, om plaatselijke kerken te ondersteunen waar dat nodig is. Zoveel mogelijk met vrijwillige deskundigen (vanuit het principe: kerkleden helpen kerkleden, kerkrentmeesters helpen kerkrentmeesters) en zo min mogelijk via betaalde dienstverlening. Voor de VKB met haar afdelingsstructuur ligt hier een grote uitdaging. Hoe kunnen we – zelf volop bezig om onze exposure, aanwezigheid en communicatie te optimaliseren – hierin een constructieve rol spelen.
11. De VKB zou graag een forse slag willen maken in die vernieuwende vorm van samenwerking. De aankomende tien tot vijftien jaar zal er voorzienbaar sprake zijn van een forse herschikking binnen onze kerk. Natuurlijk weten ook wij van de voluit geestelijke dimensie in ontwikkelingen en trends. Niet alles is sociologisch of bedrijfsmatig te analyseren en naar de toekomst te projecteren. Ondertussen was het wel onze Heer Jezus zelf, die de voorbeelden gebruikte van de bouwmeester en de veldheer. Hij spoorde zijn leerlingen aan om op de Geest te vertrouwen die hen in alle waarheid leiden zou, maar kennelijk staat dat niet op gespannen voet met nuchter plannen maken, kansen berekenen en kostenplaatjes vergelijken. Ook niet voor de activiteiten van en in het Koninkrijk van God.

Uitgangspunten

12. De weg naar en precieze invulling van die nieuwe situatie is mogelijk wellicht nog niet helemaal helder en ten einde gedacht, maar de uitgangspunten zijn concreet en bruikbaar, ook bij u in de plaatselijke gemeente. Ik noem u de meest in het oog springende, ook in termen van good governance en transparantie:
 - a) het gaat om het vrijspelen en maximaal ondersteunen van de kerk in haar plaatselijke gestalten voor haar missionaire, pastorale en diaconale missie en roeping;
 - b) de autonomie en instandhouding van de plaatselijke gemeenten staat voorop (bottom up);
 - c) het gaat om een gerichte en primair vraaggestuurde ondersteuning vanuit of via de regio of de provinciale afdelingen van de VKB, in samenwerking met een opnieuw in te vullen samenwerkingsstructuur. Vanuit de VKB spraken we de laatste jaren van het 'klavertje vier model', omdat er vier belanghebbende partijen waren te onderscheiden. Als nu de gemeenteadviseur kerkbeheer alleen nog maar ondersteuner van de toezichthouder wordt, komt die in dat model te vervallen. Maar wellicht komt daarmee een rol voor de nieuwe regiovoorzitter in beeld? Deze 'bisschop' moet zich overigens vooral niet bezighouden met beheerszaken. Dat zou een kardinale ontwerpfout zijn.
 - d) we willen standaarden ontwikkelen van goed,



zorgvuldig en professioneel kerkbeheer voor bestaande en voor nieuwere vormen van kerk zijn.
 e) we willen de beschikbare gegevens en metagegevens vanuit alle belanghebbenden samenbrengen in een gemeenschappelijk analyse-instrument, om op die manier op de verschillende werkvelden die de VKB onderscheidt: mensen, geld, organisatie en gebouwen, goede projecties en analyses te kunnen maken per gemeente en per groep van gemeenten voor periodes van 5 tot 10 jaar.

f) we willen een soort benchmark voor gemeenten ontwikkelen: dat wil zeggen, dat er bijvoorbeeld vier profielen van gemeenten worden gedefinieerd, waarin een gemeente na analyse terecht komt (vanuit de standaarden geredeneerd) op grond waarvan gevraagd en ongevraagd gerichte adviezen kunnen worden gegeven.

g) het verlichten van administratieve lasten door het introduceren van een eenduidige systematiek bij het vastleggen, ontsluiten en delen van relevante informatie en de beleidsstappen die daarmee samenhangen.

h) het voldoen aan deze zo ontwikkelde standaarden moet een verlichte vorm van toezicht kunnen opleveren. De zelfstandige gemeenten worden zelflerend om zich zonder al te grote schokken en problemen door te ontwikkelen naar nieuwe omstandigheden. Het toezicht moet niet repressief, maar ondersteunen georganiseerd worden. Dat is kostenefficiënt en conflictreducerend. De gemeente die de standaarden overtreft kan gelden als een best practice. Die kan hier wellicht op enig moment een 'award' komen ophalen. De gemeente die afwijkt of niet voldoet, krijgt op een zeker moment de toezichthouder over de vloer: leg eens uit, of in het ergste geval: verscherpt toezicht. Het moet uiteraard wel kerkelijk verantwoord ondernemen blijven.

Couleur locale

13. Dit model kunnen wij echter niet alleen ontwikkelen, zeker niet omdat ons de financiële middelen ontbreken op dit moment om hierin alle voorinvesteringen te doen. Maar we hebben wel de wil, de

ervaring, de logistiek, de infrastructuur en de middelen in de basis om met u als onze leden hiermee verder en gericht aan de slag te gaan. Dat moet ook, want de uitvoering is, hoezeer de problemen en uitdagingen ook technisch op elkaar lijken, echt couleur locale.

14. Ook de niet-commerciële dienstverlening op maat kunnen we als VKB zeker nog optimaliseren. Wij denken ook wel dat waar dat nodig is gemeenten en colleges van kerkrentmeesters dit op waarde kunnen schatten om er dan ook een zeker prijs voor te gaan betalen (profijtbeginsel), waardoor we als VKB minder afhankelijk worden van alleen de contributies. Onze klassieke inkomstenbronnen staan onder druk – zoals de inkomsten uit Kerkbeheer en uit Kerkbalans, terwijl de behoeften aan werkzaamheden groeien. In die spanningsboog willen wij behalve met de kerk en Dienstenorganisatie aan de ene kant ook concreet verder gaan schakelen met onze VKB-partners – vaste en betrouwbare bondgenoten in ons netwerk van adviseurs, dienstverleners en marktpartijen.

15. Na uitvoering en effectuering van al dit goede blijven wij nog met wat dingetjes achter. Ik noem u bijvoorbeeld de mogelijk problematische her te bestemmen of af te stoten kerkgebouwen. Als de gemeenten die gebouwen niet meer of sterk vermindert gaan gebruiken, resteert in veel gevallen belangrijk cultureel erfgoed op prachtige locaties. Erfgoed waarvan nota bene zelfs de Rijksoverheid zegt dat zij daar geen Rijksmonument meer van gaat maken. Kerkrentmeesters zijn echter ook rentmeesters. In veel gevallen bewaren wij het pand al honderden jaren. Ik durf de stelling aan dat Nederland er zonder die kerkelijke gebouwen en hun staat tot op de dag van vandaag toe er heel anders uit zou zien.

Ook daar ligt voor ons een taak. Ook wat betreft torens die vingerwijzen naar de hemel en stenen die al eeuwenlang veelzeggend in stilte spreken en getuigen van het geloof in Jezus Christus.

16. Praktisch prijzen wij ons gelukkig met een zeer groot netwerk, waarin effectief allerlei verbindingen bestaan. Overal waar het woord 'kerkrentmeester' of 'kerkbeheer' valt doen wij mee. Datzelfde geldt voor de onderwerpen van onze activiteiten. Ik noem vandaag even in het bijzonder onze buitengewoon actieve orgelcommissie en goede samenwerking met het Museum Catharijneconvent. Ook de banden met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zijn goed te noemen. De commissie Begraafplaatsen zet de toon voor heel Nederland met haar expertise en publicaties op het gebied van de Wet op de Lijkbezorging.

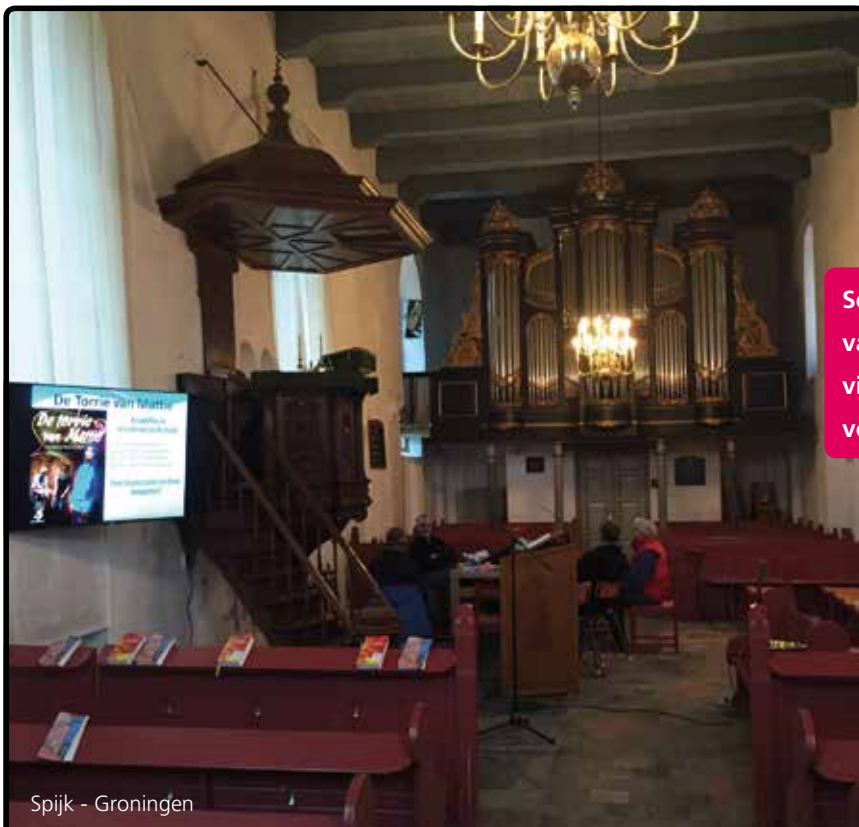
Participatiekerk

17. De VKB hanteert in al haar samenwerkingen en projecten stevig haar uitgangpunten. Tegelijk zoeken wij van daaruit nieuwe en praktische verbindingen met de wereld om ons heen. De participatiemaatschappij en zeker onze participatiekerk biedt nieuwe perspectieven en mogelijkheden. Het zijn concrete plekken en vrijplaatsen van hoop, ontmoeting en bevrijding. Koester die en houd de walmende vaspitten brandende. De plaatselijke gemeenten zijn niet alleen autonoom, maar kunnen wellicht ook toe naar modellen van zelfsturing, in combinaties met gebiedsgebonden ondernemingen op terreinen van wonen, onderwijs en zorg. Weet u zelf al wat u zo uniek maakt in uw product- en dienstverlening in uw lokale gemeenschap en wat uw doelen en mogelijkheden zijn voor het vergroten van uw bijdragen daarin?

18. Uiteraard zijn wij als VKB ook nu al bezig voor te sorteren op de nieuwe vormen van samenwerking. Wij willen per provincie en regio precies weten hoeveel kerkelijke gebouwen in de gemeenten staan, hoeveel orgels en relevante kerkinterieurs zich daar bevinden, welke gemeenten nog een begraafplaats exploiteren, wie nog in welke functie of hoedanigheid aan de gemeenten verbonden zijn, etcetera. Die inventarisatie vindt plaats. Met de Dienstenorganisatie proberen wij zo te komen tot een foto van de bestaande situatie (als nulsituatie) van alle gemeente in Nederland op al onze werkgebieden.

19. Uit het noorden hebben wij uit betrouwbare bron al recent begrepen dat geld in werkelijkheid geen echte rol speelt. De financieel-economische rol en bijdrage van de kerk aan de B.V. Nederland is nauwelijks meer op geld te waarderen. Wij sluizen het ook niet naar Panama, de Kaaiman of Solomons-eilanden. Wij proberen eenvoudigweg hier te lande in elke plaatselijke gemeente het beste van mensen naar boven te laten komen. Met elkaar als zusters en broeders eendrachtig werken in de wijngaard.

20. De Kerk is in Uitvoering. Wij gaan vandaag 'heel bewust een stap verder'. Aan die mooie woorden zijn concrete beloften verbonden. Wij allen zijn of worden op de weg naar Hemelvaart en Pinksteren toe - net als koning Saul - gegrepen door de geest van de Heer en zullen ook in vervoering raken. U zult een ander mens worden! Dat wens ik u toe", zo besloot de heer De Lange zijn jaarrede.



Spijk - Groningen

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**



schaapsound

Kaartenmakerstraat 18
2984 CB **Ridderkerk**
0180-41 46 00

Baileystraat 2a,
8013 RV **Zwolle**
038-785 19 77

Mussenberg 7
6049 GZ **Roermond**
0475-33 69 44

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl

Impressie van het partnerprogramma



Marion de Lange-van Zaanen

Rond 10.00 uur vertrok het gezelschap met 30 dames voor het partnerprogramma met de bus naar de Weistaar. De Weistaar is een gastvrije boerderij met een kaasmuseum en een gezellig soort museumplein met oude winkeltjes waar van alles van vroeger te zien is. Ook een winkeltje met allerlei leuke cadeautjes en heerlijke kaas was hier een onderdeel van. Ook kon je binnen en buiten boerengolf spelen.

Daar werden de partners gastvrij ontvangen met koffie en gebak. Na een introductie kregen we een film te zien over hoe kaas gemaakt werd en kregen we bij het tweede kopje koffie allerlei lekkere kaas te proeven. Daarna kregen we een uur de tijd om rond te kijken op het museumplein en te golfen met de klompjes op de midgetgolf of inkopen te doen, met proeverij van de te kopen kaas.

Rond 12 uur begonnen we aan een

lunchbuffet met soep, salades en ook warme lekkernijen. Het was heerlijk en erg mooi verzorgd. En we maakten binnen de groep met elkaar kennis en er werd geanimeerd van gedachten gewisseld. Om 13.15 uur maakten we ons klaar om met een gids in de bus een tocht te maken over de Utrechtse heuvelrug. We maakten voor de Weistaar nog wat foto's van de gehele groep.

De gids vertelde ons onderweg op een leuke en prettige wijze allerlei wetenswaardigheden over wat we zagen. Over kastelen, landerijen en bijzondere fietspaden. Ook gingen we met de bus soms door zeer kleine dorpen en nauwe straatjes. Al met al hebben we een hele gezellige dag gehad met leuke contacten onderling en waren we op tijd terug voor de bijzondere performance van Tim zingt!

Kerkbalans 2017

De Actie Kerkbalans 2017 zal worden gehouden van 21 januari t/m 5 februari 2017 met als thema: **Mijn kerk verbindt.** In het volgende nummer wordt uitgebreid aandacht besteed aan het materiaal en de manier waarop u, in samenwerking met andere omliggende gemeenten, de actie tot een groter succes kunt maken.





De kerkrentmeester van 2025

“Ontdek de schat, die erop wacht ontdekt te worden”

Na zijn jaarrede op het VKB Congres, kondigt de voorzitter prof. dr. Henk de Roest aan die een inleiding houdt over de kerkrentmeester van 2025. Professor De Roest bespreekt dat in vier achtereenvolgende thema's.

Voordat hij zijn inleiding begint, leest prof. De Roest een passage voor uit 2 Corinthe 8 over het geefgedrag, namelijk dat men destijds naar vermogen of zelfs daarboven gaf. “Ik heb er voor gekozen om deze lezing vandaag als titel mee te geven ‘Ontdek de schat, die er op wacht ontdekt te worden’. Ik deel mijn lezing in vier thema's in en zal daarbij kernwoorden geven.

Waardering

De nota Kerk2025 zet alle kaarten op de ontwikkeling van de lokale plaatselijke gemeente, Back to the basics. En op de ontwikkeling van nieuwe vormen van kerk-zijn, pioniersplekken naast bestaande gemeenten. Dat vraagt om waarden van de lokale kerkplek contra de negativiteit. Blijf vooral kerk waar je gesteld bent.

Dat betekent ook dat men is terug gekomen op de eerder ingezette lijn van een aantal jaren geleden om samenwerking en fusie sterk te promoten. Nee, zegt men nu, als een dorpsgemeenschap er voor kiest in het dorp te blijven, is dat uitstekend. Blijf vooral kerk waar je gesteld bent.

Wees dus ook dankbaar dat je er bent. Ontdek welke schatten in de gemeente liggen verborgen. Begin bij alles met waarderen wie je bent als gemeente en wat je allemaal in Christus gekregen hebt. Dat betekent ook dat de drang en dwang tot verandering vaak ongezond is. Het hoeft niet allemaal anders! Dat is zeer vermoeiend.

Bij het afscheid van mijn collega

Gerben Heitink stond op de voorpagina van “Woord en Dienst”: het moet anders. Dat is zeer vermoeiend. Ontspan. Wat goed is en heilzaam is en wat kerk pur sang is, dat met elkaar en lokaal proberen te vermeerderen. Ik zei zo-even: Geen fusie, ga uit van minimaal 10 volwassenen. Kerk zijn is eerder minder in plaats van veel nieuwe dingen doen...

Mijn collega Gerrit de Kruijf, die drie jaar geleden is gestorven, adviseerde de kerk om vrijmoedig taal te geven aan het eigen theologische zelfverstaan, bijvoorbeeld door zichzelf te verstaan en te omschrijven als Schepping Gods: creatio dei (De Kruijf 1992b,9) of, in een ander vocabulaire, als een godswonder (De Kruijf 1994b, 3). Ook het geloof zelf dient de kerk niet te houden voor een menselijke creatie (De Kruijf 1991c, 12). Hij omschrijft geloof als ‘relatie’ (‘het is geen waarde, geen deugd, geen ethos’) en de kerk vervolgens – heel eenvoudig – als ‘de ruimte waarin de relatie met Jezus Christus stem en stilte krijgt’. Wie gelooft, verneemt de stem van Christus en geeft daar antwoord op. En dan niet alleen aan de grenzen, maar in het hart, in het krachtcentrum van het leven. De gelovige ervaart zijn eigen geloof als ‘gehoor geven aan een roeping’... Desnoods zijn we met een handjevol mensen kerk, dan nog moet de kerk zich niet door de vrees op sleeptouw laten nemen. Het is juist omgekeerd, dat er mensen zijn die geloven, dát is het wonder.

Verwondering

Die uitspraken van Gerrit de Kruijf en wat je tegenwoordig ook in de kringen van gemeenteopbouwkundigen kunt terug vinden, onder de titel Waarderende gemeenteopbouwwerk, doet denken aan de brieven in het Nieuwe Testament, waar ik, ondanks alle ambivalenties

en kritiek, verwondering zie over het gegeven dat er te midden van alle andere gemeenschappen überhaupt een gemeente van Jezus Christus is. En ik zie dat zij in zichzelf wordt gewaardeerd én wordt bemind. We weten ook dat dit een gemeente was van maximaal 40 mensen. We weten dat er in Efeze rond het jaar 100 ongeveer 10 gemeenten waren van 40 mensen. Dus dat was een huisgemeente!

Er valt veel op de gemeente aan te merken, maar het gebeurt allemaal vanuit liefde voor de gemeente. Vooral in de brieven van Paulus en Petrus treffen we ruimhartige, gunnende toezeggingen, die een belofte bevatten. Jullie, klein groepje mensen dat bij Junia of Prisca en Aquila aan huis een huisgemeente vormt, jullie stellen niets voor in de ogen van de wereld (in de marge zeggen we), maar jullie zijn geroepen, jullie zijn geliefden, jullie zijn rechtvaardigen, jullie zijn heiligen, doordat je bent opgenomen in een unieke invloedssfeer. Hier ligt het tegoe van een ‘paulinische spiritualiteit’. Een spiritualiteit van Paulus hoe hij spreekt over de gemeente.

Met het boek van Robert Warren, het Healthy Churches Handbook zou je kunnen zeggen: je gaat uit van de gemeente zoals deze werkelijk is aangeraakt, beter nog, zoals deze in verbinding staat met en kracht krijgt door de presentie van God. Dus het uitgangspunt is de vreugde over het zijn van deze kerkplek. Niet over de vele activiteiten. Een mission statement zou verwondering uit kunnen stralen en niet een programma. Ze zou de schat van deze gemeente kunnen verwoorden, haar geheim.

Net zag ik in het filmpje over Hilversum hoe mooi dat eigenlijk in de Bethlehemkerk wordt verwoord.



Professor H. de Roest

Dus geen programma maar verwondering voor wie zij is. Zij zou de schat van de gemeente kunnen verwoorden. En er zou uitgegaan moeten worden van wat de kerk is, in plaats van wat zij zou moeten zijn. Met andere woorden: ben je in 2025, 2030 of 2040 een gemeente van alleen nog ouderen, dan valt het woordje 'nog' op, maar dan is deze niet deficiënt!

Zoals ik zelf meemaakte toen ik als gastvoorganger voorging, werd door de ouderling van dienst gezegd: we zijn een prachtige gemeente, maar ik ben hier wel de jongste (65). Dat moet u wel weten dat wanneer u straks de kerk in komt, u alleen maar ouderen ziet. Ik zeg dan: Waardeer deze gemeente en houd er mee op om voortdurend jezelf in de modus van deficiëntie te zetten. Deze gemeente, waar deze 65-jarige ouderling aan verbonden is, is missionair van en voor ouderen. Ouderen zullen er altijd onder u zijn, sterker nog, er komen er steeds meer als we de veranderende bevolkingspiramide mogen geloven. Deze gemeente waardeert hoe er onderlinge zorg en ondersteuning wordt gegeven. Voorbeeld: In diezelfde gemeente is er een mevrouw van 90 jaar en zij is in de avonden de spil, de centrale "hub" van een telefooncirkel. En deze gemeente waardeert hoe ze samen, bijvoorbeeld in leesgroepen, leren.

Roeping

Het kernwoord Roeping is voluit aan de orde als het gaat om Kerk2025. Back to basics houdt ook in dat je open staat voor de werkzaamheid van God voor de wereld. God is volop aan het werk. Dus zeg ik tegen u: bedenk samen en bespreek telkens opnieuw de komende jaren waar in jouw omgeving (dorp of stad) je door God gegeven roeping ligt. Ik zou opnieuw een voorbeeld van de gemeente van alleen ouderen, kunnen geven maar een ander voorbeeld is dat er her en der vanuit die roeping wordt geprobeerd een pioniersplek naast een bestaande gemeente te creëren. Dus zoek geen heil in onhaalbare dromen of vooral modellen. Want zoals zo-even is gezegd is er ook sprake van een onvergelykbaarheid met andere contexten en andere gemeenschappen.

Een dissertatie die bijna klaar is, laat zien dat in Vinexwijken, bij de aanvang van geloofsgemeenschapsvormen, telkens werd gerefereerd aan Amersfoort-Vathorst. En dat er in die andere Vinexwijken tot vermoeiens toe werd herhaald om het te doen zoals in Vathorst. Dat was uitermate frustrerend, want die contexten waren totaal anders. Dus roeping kan zijn: eerder meer kerkplekken in de wijk creëren, dan minder. Ik heb wel eens gezegd dat een kerk eigenlijk op rollatorafstand

aanwezig moet zijn en niet dat je 3 km moet rijden naar een andere kerk omdat jouw kerkgebouw is gesloten.

Dus praat als kerkrentmeesters volop over mee over de roeping van de plaatselijke gemeente.

Vrijuit, zonder direct over geld te beginnen. En dat is van belang omdat vanuit het geheim van het geloof, dat we haar derde dimensie kunnen noemen vanwege haar roeping, dat de kerk zich niet laten meeslepen in deprimerende ondergangstemming.

Kern

In een onderzoek onder predikanten is naar voren gekomen dat ze pastoraat, catechese, kerkdiensten, begrafenissen, huwelijken, als de kern zien van hun werk. De onderzoeker was eigenlijk niet zo tevreden met het resultaat, wat die vindt dat ze ook missionair moet zijn. Bij de afdeling missionair werk en kerkgroei weten we dat missionair lokaal vooral bij de predikanten zit. Ik begrijp dat ook, want op het moment dat je zegt dat je kerntaken liggen in pastoraat, kerkdiensten, catechese, begrafenissen, huwelijken en je bent daarmee klaar, is er nauwelijks nog tijd om ook nog missionair te zijn. Dan ontstaat er namelijk een spagaat dat je daarnaast ook nog missionair moet zijn. Dus, nee, de kerk is in haar pastoraat, in haar kerkdiensten ook als ze in haar pastoraat 80-jarigen op hun verjaardag bezoekt, volop missionair. Dat betekent dus dat je die spagaat moet vermijden.

Dat betekent wel toerusting van gelovigen om te getuigen van het geloof en van de hoop die in hen is, in leven en in sterven. Mensen die hoop belichamen. Mede ten behoeve van mensen die naar God zoeken en naar God verlangen. Dat betekent nadruk leggen op en toerusting bieden voor ambassadeurschap, getuige zijn. Dat is een kernwoord van het christen zijn. Mensen nemen mensen mee. Zoals wij hier zitten zijn wij allemaal door mensen vertrouwd geraakt en gemaakt met een geloofsgemeenschap. Een gemeenschap is een organisme, het is geen vereniging en laat mensen hun verhaal vertellen van hun geloof en van hun geloofsgemeenschap. ▶

Het betekent ook gelegenheid, tijd en plaats, ruimte creëren voor het geloofsgesprek. Want het gaat om de saillantie van geloof, het belang daarvan in relatie tot Jezus en je door Hem laten gidsen, voor het alledaagse leven, voor het samenleven helder maken. De relevantie van geloof voor dagelijks leven verhelderen.

Want mensen kunnen in hun ziel worden geraakt tijdens een preek, maar ook tijdens een kerkelijk ritueel zoals een begrafenis of een huwelijk, waarbij het Bijbelverhaal, de preek, de muziek of symbolen mensen kunnen treffen zonder dat zij wekelijks of zelfs maandelijks in de kerkbanken te vinden zijn. Dát is het fascinerende van de betrokkenheid bij het christendom: deze verandert van levensfase naar levensfase, bij u ook en deze verschilt en varieert in intensiteit, bij u en bij mij ook. Mensen zijn in sommige levensfasen minder bezig met geloof en in een bepaalde fase neemt de interesse toe, maar daarna ebt de belangstelling weer weg, om mogelijk aan het einde van het leven weer terug te keren.

Zoals in het lied 'De Kerke' van Daniël Lohues: 'Der zit kwa kerk wat dwars bij mij'. Hij komt er niet helemaal los van. Het komt tegenwoordig ook tot uiting omdat mensen belijdenis doen op dertigjarige leeftijd of op vijftigjarige leeftijd, een uiting van belonging en gedoopt worden op latere leeftijd, terwijl het ook mogelijk is dat iemand die zichzelf agnost noemt en in geen jaren een kerk van binnen heeft gezien, diep getroffen wordt door een liedregel die wel voor haar bestemd leek te zijn. Zij ontdekt een schat voor haar ziel.

Investeren

Ik kom bij mijn vierde thema. Hetgeen ik nu ga zeggen moet u in samenhang zien met: waardering, roeping en kern, want lokale gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland (dorpskerken en stedelijke gemeenten) zullen gezamenlijk een investeringsagenda 2025 moeten opstellen! Een meerjarige investeringsagenda met het oog op de vitalisering van de lokale geloofsgemeenschap en met het oog

op haar groei. Zoals dat ook in het Nieuwe testament volop zichtbaar is. Een investeringsagenda vanwege de unieke betekenis van de plaatselijke gemeente voor mens en samenleving. Ouderenorganisaties zien de krimp van de kerk met lede ogen aan, want daar gaan de vrijwilligers.

Wij weten ook dat kerkgangers sociale kapitalisten zijn. Het vrijwilligerskorps in Nederland bestaat voor een heel groot deel uit kerkgangers. Dus geloofsgemeenschappen hebben een unieke betekenis voor de samenleving. En daar is een investeringsagenda voor nodig en dat betekent in mensen investeren, in vrijwilligers en ook in professionals! Her en der minder fte's en de kaasschaafmethode leveren een negatieve spiraal op. Omkeren: vitaliteit genereert vitaliteit. Investeren in kerkelijk werkers, in uitbreiding van predikantsplaatsen, in pioniersplekken.

Ik vind het heel goed dat het landelijk Dienstencentrum heeft gekozen voor de afdeling missionair werk en kerkgroei, want wij krijgen allemaal jonge studenten binnen die allemaal zeggen: nou, die kerk daar gebeurt toch heel veel. Het gesprek is niet alleen maar minder, want er gebeurt ook iets nieuws. Ook in bestaande gemeenten.

Rijke gemeenten adopteren pioniersplekken, want we hebben ontdekt uit het onderzoek dat er veel geld is. Van één gemeente weten we dat er per lid € 40.000 op de bankrekening staat. Dus die zijn er. Rijke gemeenten adopteren pioniersplekken en worden zelf op hun beurt geïnspireerd door wat in de pioniersplekken gebeurt. Maar ook, en dat zie ik ook in andere landen, investeren in het gebouw voor een nieuwe keuken. Want wekelijkse maaltijden zijn van groot belang. Er is veel eenzaamheid en behoefte aan een wekelijkse maaltijd - met een goede keuken kun je dat realiseren. Dan ben je van grote betekenis voor de buurt en voor het dorp.

Dat betekent ook koffiedrinken op elke zondag. Ik kan me geen gemeente meer voorstellen waar dit niet gebeurt. Maak ook doorde-weeks koffiedrinken mogelijk: ontmoeting, gemeenschap. Investeer

in het bieden van aandacht, in hulp, in onderlinge zorg. De stichting Present is daar een aantal jaren geleden in voorgegaan. Kerk zijn dus voor de hele mens! Afschaffen van de kaasschaaf! Kernwoord: Investeren. En besef dan dat het één samenhangt met het ander: Finance follows vocation. Niet een collecte houden voor het gat in de begroting, wat ook gebeurt, terwijl voor een nieuwe keuken veel concreter aandacht wordt gevraagd.

Spiraal omhoog

Er is binnen de Protestantse Kerk in Nederland 2 tot 3 miljard euro vrij opneembaar en er is ook berekend dat er in land, onroerend goed, aandelen tot 30 miljard euro in de kerk aanwezig is. Is het dan realistisch om te zeggen dat als er niet geïnvesteerd wordt en we altijd maar een kaasschaafmethode wordt toepassen, dat er straks misschien een situatie in 2050 ontstaat dat er heel veel geld is en nog maar weinig kerkmensen. Dat geld is voor later, zeggen alle deskundigen, voor de benarde tijden. Maar dit zijn de benarde tijden. Wij moeten nu investeren: een spiraal omhoog, nu een kantelmoment, in plaats van een spiraal omlaag.

In de communicatie over de investeringsagenda is een belangrijke rol weggelegd voor kerkrentmeesters en diakenen. Schatdelvers noem ik ze vanaf vandaag met het oog op het gevonden worden en het welzijn van mensen en met het oog op de eer van God. Dan eindig ik met 2 Corinthe 8 dat die arme gemeente zeer vrijgevig was vanuit de genade die haar in Christus was geschonken", zo besluit prof. De Roest zijn inleiding.

Reflecties en vragen door directeur VKB



Na de inleiding van prof. De Roest op het VKB-Congres geeft de directeur van de VKB, de heer drs. J.M. Aarnoudse, de volgende reactie hierop.

De heer Aarnoudse:

1. Wat mij aanspreekt in de benadering die u koos, is uw inzet bij het schatten op waarde van wat er is, van wat ons nog steeds toevalt, en wat er eventueel mogelijk is, als wij leren anders te kijken en als wij durven in te gaan op mogelijkheden die zich voordoen.

Toch vraagt dat nog om een ware metanoia, een omdenken, een loslaten, verlies nemen, en een dragen van alle verdrietige en schuldige gevoelens die dat oproept. Jezus heeft het over de paradoxaliteit van verliezen en behouden (Luc. 9:24). Behoudzucht kan verlies opleveren, verlies kan behoudenis betekenen. Rouwen en berouwen en dan weer vertrouwen.

Het is niet niks, om te zien hoe in twee generaties tijd kerken leeg liepen en betrokkenheid af nam. Dat geeft een gevoel van pijn, als je zelf overtuigd bent van de waarde van het geloven en van een christelijk leven met God. Maar ook van schuldbelijdenis misschien: wat hebben we verkeerd gedaan, of wat is er in Europa misgegaan, dat zoveel mensen kerk en evangelie niet meer relevant vinden.

Maar daardoor heen dan inderdaad ook: hergroeperen en moed vatten. En dan met andere ogen leren kijken, naar de schatten die er wel degelijk zijn. Zoals de profeet Elisa bad voor zijn knecht, die vroeg: wat moeten we nou (2 Koningen 6:15-17): HEER open zijn ogen. Die dienaar zag alleen de bedreigingen en de naderende ondergang. Maar er was ook nog een andere werkelijkheid: die van Gods trouw en die van een nieuwe weg naar de toekomst. Veronachtzaam het kleine



Drs. Jos Aarnoudse

en het andere niet. De walmende vlaspit, het hutje in het komkommerveld. Prima!

Toch is mijn eerste vraag: hoe kijkt u aan tegen de verhouding: nieuw vertrouwen versus rouwen en berouwen. Peptalk is prachtig. Maar hebben we voldoende door wat er feitelijk aan de hand is met de kerk en ons land, ons werelddeel, om maar meteen op elke kar te springen die lijkt weer wat leven in de brouwerij te brengen? Oftewel welke lessen leren we eigenlijk van de huidige krimp en de achtergrond ervan, als we - ook als kerkrentmeesters - geacht worden investeringsbeslissingen voor de toekomst te nemen?

2. Wat ik u hoor zeggen is enerzijds: durf vrijuit te denken over nieuwe kansen, maar anderzijds: hou het dicht bij huis, zoek het niet in onhaalbare gemeenteopbouwplannen of modellen. Dus enerzijds: durf opnieuw dromen te dromen en durf gezichten te zien. Zoals Petrus sprak in zijn Pinksterpreek, terwijl hij een oude profetie aanhaalde (Hand. 2:17). Ga niet meteen in de zakelijke modus, denk niet meteen aan het geld. Maar tegelijk hoor ik ook: houd het schuurtje bij het huisje, ga

niet met onhaalbare Phoenix visioenen mee, alsof we de kerk wel weer even uit de as zullen zien verrijzen, hoezeer we - ook u, meen ik te weten - geloof hechten aan de power of the Spirit, de kracht van de Geest. We hebben als kerk en als kerkrentmeesters ook nog eerst wel wat af te hechten, te herpositioneren, voordat we zo vrij zijn, dat we eens lekker met een investeringsagenda voor de toekomst bezig kunnen zijn. Er is een tijd van stenen verzamelen en een tijd van stenen wegwerpen, zegt de Prediker (Pred. 3:5). Intrigerende uitdrukking, maar het wegwerpen, het afstoten, is niet leuk, en toch moet het.

U zegt: finance follows vocation. Mooi, maar er is toch ook een wisselwerking. Dat zit hem bijvoorbeeld in het woord 'onhaalbaar' dat u zelf ook gebruikt. Een roeping die onhaalbaar is, kan geen roeping zijn. Kan het zo zijn, dat wel degelijk ook bestaande verhoudingen, bestaande opgaven, gegeven situaties mede de roeping bepalen, en dat die op zijn minst ook is: zorgen dat de kerk zoals die in de huidige staat verkeert zodanig wordt verbouwd dat die menselijkerwijs gesproken in een redelijke staat 2025 haalt. Je kunt

wel nieuwe takken op de stam willen enten, maar dan zal er toch ook gewerkt moeten worden aan een gezonde en goed gesnoeide stam.

Mijn tweede vraag is of u nog wat meer over de relatie van het geestelijke en het zakelijke wil zeggen. Is het niet zo dat we toch ook het geld, of breder: de mogelijk inzetbare middelen, hebben mee te wegen in de brainstorm en de afweging over wat ons lokaal of gezamenlijk te doen staat. Dus kunt u nog wat meer zeggen over de verhouding vocatie en financiën, de dromen en het haalbare/onhaalbare?

3. Tenslotte mijn derde punt: mijn moeder was bij ons thuis het financiële brein. Zij zei altijd: het is makkelijk praten vanuit andermans portemonnee. U bent inmiddels de man van de kerkmiljarden. U heeft wat mij betreft helemaal gelijk: opgepot vermogen, zonder dat het wordt gebruikt voor Koninkrijkswerk is in de meest pregnante zin zonde van het geld. Aan de andere kant: je kunt er ook te makkelijk over praten. U zegt bijvoorbeeld: er is 2 tot 3 miljard vrij opneembaar en er is nog wel 30 miljard dat in lang vermogen is ondergebracht. Doe daar wat mee, zorg dat je er ter wille van een investeringsagenda het nodige van vrij maakt, maar wat verstaat u onder een 'gezamenlijke investeringsagenda van lokale kerken'?

Ik benoem dan toch maar even de olifant in deze zaal: namelijk, dat wij het nog knap lastig vinden om tot zo'n gezamenlijkheid te komen, over onze dorps- en stadsgrenzen heen of over de grenzen van onze modaliteiten heen. Amsterdamse euro's voor Rotterdams pionieren? Gelders geld voor Noord-Hollandse experimenten? Hoogliturgisch spaartegoed voor een evangelische geluidsinstallatie? Orthodoxe fondsen voor niet-orthodoxe prediking? We zitten liever op onze eilandjes dan dat we één agenda zien. Ik ben het met u eens: minder en minder kunnen we het ons veroorloven met de ruggen naar elkaar te staan in de kerk. Er zal meer gezamenlijkheid moeten komen in de agenda. Meer herken-

Met Kerkbalans het jaar rond



Juni

Gemiddelde bijdragen enz.

Jaarlijks publiceert de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving in zijn verslag veel financiële gegevens over o.a. de hoogte van de toezeggingen van Kerkbalans, de werkelijk betaalde bijdrage van het jaar daarvoor en andere belangrijke gegevens. Vaak worden deze gegevens per regio/provincie vermeld. Dan blijkt dat de verschillen over de omvang van de bijdrage soms relatief erg groot zijn.

Vaak is dit historisch verklaarbaar omdat bepaalde gemeenten sinds vele tientallen jaren jaarlijks een forse opbrengst uit bezit hebben (pacht- en huuropbrengsten). Om de situatie in de eigen gemeente goed te vergelijken, is het aan te bevelen om bij enkele omliggende kerkelijke gemeenten de gegevens op te vragen over de gemiddelde bijdrage per bijdrager, per toezegger en per lid. Op basis van die informatie kan een duidelijke publicatie voor het kerkblad van juni gemaakt worden.

Gemeenteleden worden dan bepaald bij de situatie over geefgedrag in omliggende gemeenten. Dat spreekt veel meer gemeenteleden aan dan landelijke of provinciale gemiddelden doen en dat kan, zeker wanneer de presentatie in de vorm van diagrammen gebeurt, aansporen tot een hogere bijdrage bij de plaatselijke geldwerving.

ning en erkenning dat we allemaal op onze manier ons best doen en geen 'onnutte dienstknechten' zijn, elkaar in verscheidenheid ook meer waarderen, en beseffen dat we elkaar nodig zullen hebben en elkaar vast dienen te houden. Meer van wat Paulus had, toen hij constateerde dat het niet helemaal naar zijn zin ging: wat doet het er toe, als Christus maar wordt verkondigd (Filippenzen 1:18).

Mijn derde vraag is echter: hoe ziet u dat eigenlijk: wie gaat die miljarden confisqueren en inzetten? Bedoelt u gezamenlijke nieuwe initiatieven buiten de bestaande kerkelijke structuren om, of vindt u dat het een bedding moet krijgen in de bestaande bovenplaatselijke kerk? Gaan de aanstaande regio's met hun regiovoorzitters het geld uit de plaatselijke gemeenten innen en herverdelen? De VKB hecht altijd aan de autonomie van de plaatselijke gemeenten, en aan 'local ownership' als beste basis voor betrokkenheid en aan hun afwegingen om vermogen aan te houden. Hoe verhoudt zich uw miljardenvisioen met dat gegeven?

Dit zijn mijn vragen op dit moment. Het zit een beetje in de mitsen en de maren, dat besef ik, zoals het een goed kerkrentmeester betaamt. Dat neemt niet weg dat we u zeer erkentelijk zijn voor de manier waarop u altijd het kerkbeheer betreft bij uw praktisch-theologische bezinning op gemeenteopbouw en kerk zijn. Ook vandaag weer. U heeft het tenminste over geld en investeren en over gebouwen en samenwerking en over de rol van de kerkrentmeester. En u prikkelt ons om na te denken over de toekomst, door de crisis van de krimp heen. Daarvoor danken wij u zeer, aldus de heer Aarnoudse.

Reactie van prof. De Roest en vragen van kerkrentmeesters



Professor De Roest reageert naar aanleiding van de reflectie van de heer Aarnoudse als volgt:

1. De eerste vraag betreft het verlies en de rouw, maar ook het schuldbesef. In ons boek "Meer dan hout en steen" hebben wij het eerste hoofdstuk aan deze vraag gewijd waar ook de problematiek van kerksluiting wordt behandeld. Daar zit ook een element in van schuld, van handelen van de kerk dat ertoe geleid heeft dat mensen zijn afgehaakt. Er zijn nog veel meer factoren, maar het is heel goed die te benoemen. Doe je dat niet dan is er alleen maar het visioen op de hoop. Hetzelfde geldt bij een begraving: je moet het heel goed het verlies benoemen, want dan is er ook ruimte om te spreken van hoop. Dus ruimte geven aan het met elkaar delen van de pijn, het met elkaar delen van de schuld. Dus helemaal eens met de opmerking van de heer Aarnoudse.

2. Het tweede punt betreft het zakelijke en het geestelijke. Ik probeerde duidelijk te maken dat het gaat om het waarderen van de bestaande gemeente in haar gebrektheid. Die gemeente met alleen nog oudere leden die moet misschien niet nieuws gaan beginnen naast hetgeen zij nu doet. Die kan er eer mee inleggen om zo goed mogelijk gemeente van en voor ouderen te zijn. Dat is dus aansluiten bij de bestaande gemeente en die waarderen. Dus niet dromen van onhaalbare plannen, maar juist je eigen beleid baseren op datgene dat reeds aanwezig is. Voorbeeld: een stad met kerksluiting. Daar werd gedacht dat met de droom van een nieuwe kerk een paar kilometer verder een nieuwe gemeente gevormd kon worden, maar door de sluiting in die ene wijk zijn in die wijk mensen afgehaakt. De problematiek van sluiting van een kerkge-



Prof. H. de Roest

bouw kan een versneller zijn, een accelerator zijn van kerkverlating. Mijn gedachte bij die casus was: waarom was men niet in een zorgcentrum, de aula van een school of in een sporthal, dus vlakbij opnieuw begonnen met een vorm van kerk zijn. Dan was het niet noodzakelijk geweest om tegen de gemeenteleden te zeggen dat zij voortaan voorbij de snelweg naar die andere kerk gaan. Dat is iets wat Gerben Heitink duidelijk heeft gemaakt. Fusie is vaak uitstel. Je denkt dan: na een paar jaar kunnen we weer verder. Dat is niet altijd gelukkig. Dus dromen: nee, maar aansluiten bij. Dat betekent ook dat je je afvraagt: Wat is bij ons goed en kunnen we dat vermeerderen. Dat is het uitgangspunt.

3. Over de voorbeelden bij de derde vraag: aan het eind van Amsterdam en Rotterdam, zou Paulus zeggen: Moet je eens kijken, Macedonië collecteert voor Jeruzalem. En, zo zegt Paulus, dat is eigenlijk onbegrijpelijk want wat hebben ze te bieden? En zij zijn zeer vrijgevig. Het gaat er niet om dat ik u zeg dat geld moet allemaal geschonken worden, maar het is denk ik wel van belang, en daar bent u hier voor aanwezig,

om de discussie er over te voeren. Er zijn natuurlijk allerlei haken en ogen maar als we het met elkaar gaan proberen daarover te spreken, kan er in de Kerk ook wat anders klinken dan alleen maar minder geld, enz. Nieuwe keukens kunnen uit de bestaande middelen heel eenvoudig worden gerealiseerd en die verwacht ik ook de volgende keer. Koffie drinken overal ook. Dat zijn allemaal dingen die je eenvoudig kunt doen. Als je zulke doelen stelt in een gemeente dan zijn mensen bereid daar geld voor te geven. Er zijn diverse voorbeelden van te noemen dat men in een week tijd veel geld bijeen kan brengen voor dergelijke doelen. Mensen zijn bereid om voor een gemeente, die voor hen van levensbelang is, geld te geven. Ik noem u vanuit de universiteit van Groningen de Baptistengemeente van Groningen met 1.200 leden die 6 professionals in dienst heeft. Of de Evangelisch-Lutherse gemeente met 200 leden, lichtgroeiend al gedurende meerdere jaren. We bezoeken de Russisch-orthodoxe gemeente. De studenten maken kennis met vitale bloeiende en groeiende gemeenten waar de mensen bereid zijn om geld te geven omdat voor hen die kerk van levensbelang is. In veel gemeenten is dat besef, dat het Evangelie en die geloofsgemeenschap voor jou van levensbelang is, niet aanwezig. Als dat wel het geval is, dan is het bewonderenswaardig te zien wat er allemaal kan gebeuren, aldus professor De Roest.

Hierna wordt onder leiding van de voorzitter van de VKB de zaal in de gelegenheid gesteld aan professor De Roest vragen te stellen.

Penningmeester gereformeerde kerk Wierden: De laatste vraag betrof het zakelijke aspect, maar de grootste zorg ligt bij het immateriële aspect. Wij zijn hier met zijn allen, dat is goud. We hebben ook de nodige

risico's benoemd in o.a. de mate waarin wij gezamenlijk in staat zijn kennis te delen en te bouwen aan de fundering van de kerkelijke organisatie. Dat is veel belangrijker dan het geld, want geld is het effect.

Professor De Roest: Helemaal mee eens. Dat sluit aan bij mijn laatste antwoord. Dat gesprek en het leren van elkaar zoals we zagen in Klundert, is heel erg belangrijk. We mogen blij zijn met wat goed gaat en waarover we ook graag willen vertellen. Prima dat er een Award wordt ingesteld, want dan komt het in beeld en krijgt het belangstelling van anderen. Kennis delen en ook die zaken delen die in een bepaalde situatie heel goed blijken te werken.

Protestantse gemeente Zelhem: Mijn vraag betreft Kerk2025 en met name de herschikking van de organisatie, vermindering van het aantal classes, e.d. Ziet u niet het risico dat van deze operatie, die organisatorisch de

nodige gevolgen heeft, met name de plaatselijke gemeenten de dupe worden, omdat zij op minder ondersteuning kunnen rekenen?

Professor De Roest: In de november-synodevergadering van 2015 heb ik diezelfde vraag gesteld, namelijk dat door het wegvallen van de gemeenteadviseurs de dienstverlening aan gemeenten onder zware druk komt te staan. Er is mij toen toegezegd, en volgende week gaan we het zien en horen, dat hierin zal worden voorzien. Het is niet zo dat de Dienstenorganisatie deze adviesfunctie aan gemeenten los zal laten, maar er komt een voorziening voor. Eigenlijk wordt er door de kerk bezuinigd, door o.m. het wegvallen van de gemeenteadviseurs, maar er wordt ook geïnvesteerd in nieuwe activiteiten die de dienstverlening aan de gemeenten moeten bevorderen. Ook op plaatselijk niveau zou men dit moeten gaan toepassen. Waar kunnen we op bezuinigen en

waarin moeten we investeren? Gemeenteleden geven geen geld om het gat in de begroting te dichten, maar wel wanneer concreet wordt aangegeven wat er met hun geld in het belang van de geloofsgemeenschap gebeurt.

De penningmeester van de VKB afdeling Zeeland, de heer P. Clarisse, vraagt of de inleiding van professor De Roest integraal beschikbaar komt, hetgeen wordt toegezegd.

De penningmeester van de Westerkerk van Amsterdam vraagt over punt 3 uit de inleiding van professor De Roest, de kern. De Westerkerk is een prachtig gebouw, een icoon van Amsterdam. Maar het is een heel oud icoon en daarom kost die kerk erg veel. Geprobeerd wordt door middel van verhuurinkomsten die balans weer in evenwicht te krijgen. Dat gaat de goede kant op, maar er ontstaat nu een spanning tussen gemeenteleden en verhuur. We


Voegbedrijf Heldoorn v.o.f.
Gespecialiseerd in Gevelrenovatie

- Ambachtelijk voegwerk
- Stofarm Uithakken
- Stofarm Zagen
- Gevelreiniging
- Impregneren
- Steigerwerk
- Snij en Knipvoegen
- Steen Reparaties
- Restauratie
- Scheurherstel
- Patineren van steen
- Erkend restauratie Voegbedrijf.




Bel 038 – 355 78 79 of zie
www.voegbedrijfheldoorn.nl
www.heldoorngevelrestauratie.nl

TOINE DAELMANS

 **LUIDKLOKKEN & TORENUURWERKEN**

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

 **DEN HOED aannemers** *De ambachtelijke bouwver*

Den Hoed Aannemers B.V.
Bergambacht 0182 - 351 225

Gespecialiseerd in **restauratie** en **onderhoud** van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW



kunnen heel veel verhuren, maar dat betekent dat de predikant met de catechisatiegroepje ergens anders in de kerk moet gaan zitten. Maar een werkgroep Achter de kansel, kan dan niet achter de kansel bijeen komen. In die kern, dat pastoraat, krijg je toch een soort spanning in de dagelijkse praktijk van de kerkrentmeester om te proberen hierin een goede balans te krijgen. Kunt u er nog iets over zeggen hoe je in die kern dat traject moet vasthouden?

Professor De Roest: Wat ik in de Westerkerk altijd een sterk punt vond is de combinatie pastoraat en prediking. Het pastoraat werkte als het ware door in de kerkdiensten. Dat was merkbaar bij een bruidspaar dat zijn 40-jarig huwelijk in de kerk herdacht, niet in een afzonderlijke dienst, maar dat hieraan tijdens de zondagse dienst aandacht wilde geven. Dat vind ik erg goed wanneer pastoraat doorwerkt in de kerkdienst, want de kern van het kerk zijn zit voor mij in het pastoraat. Als je daarin fouten maakt, word je dat – ook als voorganger – nagedragen. Want bij pastoraat gaat het om omzien naar mensen.

Aandacht schenken aan mensen, zodat mensen zich gekend en gewaardeerd weten, is fundamenteel.

Daar is geld en ruimte voor nodig. In eerste instantie vindt pastoraat plaats bij mensen thuis, maar het is niet per se aan de ruimte gekoppeld. Maar ik ken ook de situatie dat een verhuurbestemming het lastig kan maken om gestalte te geven aan activiteiten waarvan de voorganger vindt, of de mensen zelf, dat die eigenlijk ook in het gebouw zouden moeten plaatsvinden. Ik ken de spanningsverhouding die moeilijk oplosbaar is. Mijn lijn zou zijn om ervoor te zorgen dat er in het huis van de kerk altijd een ruimte moet zijn voor mensen, die daar activiteiten kunnen laten plaatsvinden. Een zekere flexibiliteit blijft ook altijd nodig naarmate de kerk meer wordt verhuurd. De Adventskerk in Amersfoort werd lange tijd niet verhuurd en was alleen op zondag open. Nu brandt er elke week licht want er gebeurt daar heel veel. De wijk rond de Adventskerk zegt: Wat

een leven in die kerk! Dat is ook een uitstraling die het gebouw kan krijgen, maar dat is een ander aspect dan die spanningsverhouding die er kan zijn in het gebruik. Het eerste gebruik is dat de gemeente van haar huis gebruik zou moeten kunnen maken, maar de kernactiviteiten van de kerk kunnen ook op een andere plek plaats vinden”, aldus professor De Roest.

De voorzitter van de VKB, Peter A. de Lange, bedankt professor De Roest voor diens inspirerende en praktische woorden, wenst hem veel succes en Gods zegen toe in zijn werk als hoogleraar in het geheel van de Kerk en overhandigt hem een attentie. Professor wenst, in de lijn van zijn inleiding, de kerkrentmeester veel vreugde toe in de uitoefening van zijn taak.

De heer De Lange rondt het ochtendgedeelte af en vraagt aandacht voor de stands. Verder wijst hij op de workshops die in de middag worden gehouden. Als voorbereiding op de hierna volgende lunch wordt de ochtendbijeenkomst afgesloten met het gezamenlijk uitgesproken “Onze Vader”.

■ Geschiedenis van Dorpskerk in kerkdorp Emst

Het begon allemaal met 1000 gulden. Een legaat van mej. Catharina Wilhelmina Fincke gaf de eerste aanzet tot de bouw van een hervormde kerk in Emst, een dorp vlakbij Epe, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 14 april 2016. De juiste datum waarop de kerk in Emst in gebruik werd genomen, is onbekend. Daarom besloot de kerkenraad op 18 maart 2016 een jubileumdienst te beleggen, een dag voordat het 150 jaar geleden was dat de eerste steen voor het godshuis werd gelegd.

Het dorp Emst is eigenlijk nog niet oud. Emst is pas echt een ‘dorp’ geworden op het moment dat er een kerk werd gebouwd. Dit was in 1866. Vóór die datum moest men vanuit Emst lopend naar de Grote kerk in Epe. In 1861 werd de eerste aanvraag bij de kerkenraad te Epe



Hervormde kerk Emst

ingediend om in Emst een eigen gemeente te stichten. De kerkenraad van Epe was hier eerst niet voor, want men gaf er de voorkeur aan een tweede predikantsplaats in Epe te stichten. Mogelijk omdat een zelfstandige gemeente zou betekenen dat de landerijen verdeeld zouden worden.

Toen de leden uit Emst bleven aandringen en er een legaat kwam van mej. Fincke, veranderde dit standpunt en werd er actief meegeewerkt om te komen tot een kerk in Emst. Er kwam meer geld binnen: een bijdrage van de provincie Gelderland, van de burgerlijke gemeente, van het Sint-Antoniegilde, een protestantse weldadigheidsinstelling die haar rooms-katholieke naam behouden had, en van het fonds voor behoeftige kerken. Verder is er een schrijven van Koning Willem III waarin Emst een bijdrage van 400 gulden wordt toegezegd uit de rijkskas voor het salaris van de predikant. De gemeente begon met 300 leden. Anno 2016 zijn dat er 900 met een vaste kern van 400 kerkgangers per week.

Een dieptepunt was de kerkbrand in 1930, waardoor het bedehuis herbouwd moest worden. Het duurde acht jaar tot de kerk weer over een orgel beschikte. De brand had het Van der Molenorgel uit 1910 verwoest. In 1938 bouwde de firma Reil uit Heerde een instrument dat in 1961 door dezelfde orgelbouwer werd vervangen door een nieuw orgel.



Nieuws uit de provincies

Rook Belder

Op 14 maart jl. hield de afdeling Tijdens de jaarvergadering van de afdeling Gelderland stonden twee onderwerpen centraal. Twee enthousiaste kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente van Elst (Gld.) vertelden hoe men beleidsmatig met het vermogen van de kerkelijke gemeenten omgaat. Uitgangspunt is de kerk zo dicht mogelijk in de plaatselijke samenleving van Elst te plaatsen. Het andere onderwerp betrof een lezing over de veiligheidszorg in kerken die, zo blijkt in de praktijk, geen hoge prioriteit heeft.

Zoals gebruikelijk begon de jaarvergadering met een bezinningsdienst die geleid werd door ds. D.J.A. Snijders, één van de twee predikanten die aan deze gemeente verbonden zijn. Deze dienst, die door bijna 40 kerkrentmeesters werd bijgewoond, vond plaats in het koor van de Grote of St. Maartenskerk (15e eeuw) van Elst. Na afloop bedankte de voorzitter van de afdeling, de heer J.C. Riemersma, ds. Snijders en overhandigde hij hem het in 2015 uitgegeven gedenkboekje van de afdeling Gelderland.

Speerpunten van beleid

Hierna vertelde de voorzitter van het college van kerkrentmeesters van Elst, de heer A. Lindeboom, enkele bijzonderheden over deze gemeente die 1875 leden telt en waarvan het ledental in 10 jaar tijd met 400 gedaald is. De gemeente, die een inkomsten- en uitgavenpatroon heeft van ruim € 600.000 per jaar, heeft 2 predikanten, 1 jeugdwerkleider, 2 kosteren en 1 administratief medewerker. Het levend geld (Kerkbalans, collecten en giften) bedraagt zo'n € 190.000. De opbrengsten uit bezittingen komen op zo'n € 400.000 per jaar. Jaarlijks is er een sluitende begroting. De

diaconie, ook over veel bezit beschikt, besteedt jaarlijks zo'n € 250.000 aan goede doelen. Onder het motto "God beleven in Elst (Gld.)" zal de gemeente haar missie uitvoeren. Het vermogen wordt ingezet in het belang van de gemeente, zodat zij nog toegankelijker kan zijn. Speerpunten van beleid zijn:

- Zet de kerk meer open. De St. Maartensdijk is een unieke plek in Nederland en misschien wel van Europa omdat zich onder deze kerk een Romeinse tempel bevindt.
- De kerk zo breed mogelijk gebruiken, zelfs voor bijeenkomsten van bedrijven. Er wordt een haalbaarheidsonderzoek gedaan om de kerk ook voor andere doeleinden in te zetten.
- Zorg dat ICT op centraal niveau op orde is met een centrale database en een goed archiefbeheer.
- De komende tijd wordt naar de methodiek van de actie Kerkbalans gekeken, die jaarlijks zo'n € 170.000 opbrengt. Er moet gedacht worden aan een doelgroepenbeleid, terwijl voor de jongeren een modernere wijze van geldwerving gehanteerd moet worden.
- Verbetering van de inkomsten uit het vermogen.

Het college van kerkrentmeesters ziet het als een geweldige uitdaging hiermee voortvarend aan de slag te gaan. Wanneer mensen zien dat we bezig zijn en wat we daarmee willen bereiken, worden andere ook enthousiast en dat worden ze niet wanneer ze veel en soms lang moeten vergaderen, aldus de heer Lindeboom.

"De Ruimte"

Hierna vertelt de heer C.R. van Nes, secretaris van het college van kerkrentmeesters, enkele bijzonder-

heden over de accommodatie waarover een kerkelijke gemeente behoort te beschikken. Als basis is gezocht naar een kloostermodel, namelijk dat van de abdij van Clervaux waar veel dingen gebeuren.

De kerk is nog veel te veel dicht. Zij wil letterlijk en figuurlijk open staan voor alle inwoners, maar de sleutel hiervoor ligt bij de gemeenteleden die de kerk dragen. Met het beleid dat nu gevoerd wordt hoopt de Protestantse gemeente van Elst, die een levendige kerkgemeenschap is en volop in beweging is, te bereiken dat haar gebouwen, de kerk en "De Ruimte" breed worden ingezet.

"De Ruimte" is het centrum voor christelijke spiritualiteit, die een plaats wil zijn voor ontmoeting, inspiratie, vorming en toerusting. Een spirituele pleisterplaats waar je even op adem kunt komen, een kop koffie kunt drinken en genieten van de kloostertuin. Op wekdagen is er elke dag om 9.00 uur een kort liturgisch morgengebed en om 19.45 uur een avondgebed. Ieder die wil kan daaraan deelnemen.

In "De Ruimte" worden allerlei activiteiten op het gebied van zingeving georganiseerd. In de centrale ontmoetingsruimte met een leestafel, een fijne bank en verschillende zitjes, kan de verwondering over het leven worden gedeeld. Er zijn grote en kleine zalen en een flinke keuken voor de bereiding van een duurzame maaltijd. In de stilteruimte kun je een moment voor jezelf nemen.

"De Ruimte" is ook de plaats waar gewerkt wordt door de professionals: de beide predikanten, het kerkelijk bureau, jeugd- en jongerenwerk, aldus de heer Van Nes.

Kerk in beweging

Na de enthousiaste verhalen van de twee kerkrentmeesters wijst de voor-



Voorzitter van de afdeling Gelderland, de heer J.C. Riemersma

zitter van de afdeling, de heer Riemersma, erop dat de Protestantse Kerk in Nederland flink in beweging is. De nota "Kerk naar 2025" is in november 2015 uitgebreid in de synode besproken met als resultaat dat deze in hoofdlijnen is aanvaard. Ook de synode is zich er van bewust dat als gevolg van een structureel ledenverlies dat al vele jaren aan de gang is, er fundamenteel iets moet gebeuren.

Op 23 april a.s. zal de synode een definitief besluit nemen over de voorstellen waarin deze nota verder wordt uitgewerkt. De VKB denkt, samen met andere aan de Protestantse Kerk in Nederland flankerende organisaties, na hoe zij de plaatselijke gemeenten en met name de colleges van kerkrentmeesters het beste van dienst kan zijn. Onder meer met het oog op deze veranderingen, waarmee de VKB in het kader van "Kansen voor Kerken" al enkele jaren bezig is, was het noodzakelijk dat het bureau van de VKB anders aangestuurd zou worden. Hiermee is sinds najaar 2015 een begin gemaakt en de komende tijd zal bijzondere aandacht aan de communicatie worden besteed. De heer Riemersma wijst nog eens op de noodzaak er voor te zorgen dat preses en scriba van de kerkenraad het maandblad "Kerkbeheer" maandelijks onder ogen krijgen.

Tenslotte deelt de heer Riemersma mee dat er veel belangstelling was voor de Cursus kerkrentmeester en hij attendeert verder nog op het VKB-Congres van 16 april 2016.

Veiligheidszorg kerken

Na afdoening van een aantal huishoudelijke zaken geeft de heer T.J.V. Heyne, consultant bij Erfgoedpartners Groningen, een uiteenzetting over de noodzakelijk veiligheidszorg in kerken, die echter helaas in de dagelijkse praktijk geen prioriteit geniet.

De heer Heyne deelt mee dat men in Groningen begonnen is met een erfgoedbrede aanpak. In het begin namen daaraan weinig kerken deel, omdat de beleving van museale inventaris anders is. In kerken worden deze inventarisstukken vaak als gebruiksvoorwerpen beschouwd doordat deze nog dienst doen, terwijl deze stukken in een museum als een waardevolle verzamelcollectie wordt beschouwd. Hierna toont de heer Heyne een aantal beelden van de brand van de protestantse kerk van Hoek van begin 2015. Ook toont hij een voorval in Thesinge (Groningen) waar de dakruiter in brand stond en waarbij men aanvankelijk dacht dat er nauwelijks iets gebeurd was. Maar de gehele kerk zat wel onder het roet.

- Brandpreventie
Omdat kerken ook slachtoffer zijn van rampen, is een speciale werkwijze ontwikkeld om ze te ondersteunen bij het maken en uitvoeren van hun plannen rondom veiligheidszorg. Met name op het terrein van brand- en inbraakpreventie is dat het geval. Erfgoedpartners Groningen werkt daarbij samen met de Stichting Oude Groninger Kerken, Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Groningen-Drenthe, de afdeling Groningen van de VKB en het Bisdom Groningen-Leeuwarden. Ook Donatus levert expertise door iemand voor het netwerk beschikbaar te stellen die rondleidingen verzorgt. Daarbij wordt getoond waar de zwakke plekken zitten waaraan iets gedaan moet worden. Verder wijst de heer Heyne op de brandveiligheid en dan met name op vluchtwegen.
- Zorg er voor dat de vluchtweg niet geblokkeerd wordt door er spulletjes neer te zetten. Kijk tevoren, wanneer je een gebouw ingaat, waar de vluchtwegen zijn en of ze te bereiken zijn.
- Zorg voor goede rook- en brandmelders. Omdat wanneer men slaapt, mensen geen geur waarnemen, zijn de rook- en brandmelders van een piepegeluid voorzien dat er voor zorgt dat mensen ontwaken. Er zijn ook rookmelders die aan een sprinklerinstallatie gekoppeld zijn, waardoor er direct lokaal gesproeid kan worden.
- Een veel voorkomend misverstand is dat men denkt dat bij sprinklers alles blank staat van het water, maar ze werken alleen op de plaats waar het nodig is. Maar liever nat, dan verbrand.
- Stel deze vragen: Worden blusmiddelen jaarlijks getest, werken ze goed en is er een goed vluchtplan?
- Mensen moeten bij een brand weten hoe zo'n blusser werkt.
- Voorkom onveilige situaties door b.v. stekkers uit wandcontactdozen te halen of probeer het gebouw spanningsloos te schakelen.



Kerk van de protestantse gemeente Elst Gld.

- Let op waar je kaarsen neerzet.
- Kijk of de bliksemafleider nog in goede staat is, zeker nu er regelmatig koperdiefstal plaatsvindt.

- Inbraakpreventie
Met betrekking tot de inbraakveiligheid is het belangrijk te weten waarover je beschikt. Zijn er foto's en kun je aantonen dat zo'n object eigendom van de kerkelijke gemeente is? Zijn er kenmerken of graveringen in het object? Het afsluiten van de kerk en een sleutelplan. Er zijn situaties dat 20 mensen van de kerk over een sleutel beschikken. Dan wordt het heel lastig om goed overzicht te hebben. Een goede oplossing is de sleutels te nummeren en te registreren wie welke sleutel heeft.

Ook zijn kerkelijke gemeenten beter gaan nadenken bij openstelling van het gebouw. Welke spullen kan men gemakkelijk meenemen? Goed nagaan op welke hoogte je iets hangt waardoor het niet zo gemakkelijk is dit mee te nemen.

In de museale wereld wordt met checklijsten gewerkt. Dat is een universele norm die overal wordt toegepast, de object ID, die overeen-

komt met de criteria die de politie hanteert. Nu is men bezig om na te gaan of deze lijsten overeenkomen met de lijsten van de kerken zoals die zich in het Catharijneconvent bevinden. Ingeval van diefstal of inbraak kan er zo goed mogelijk proces-verbaal worden opgemaakt van het object dat verdwenen is.

De heer Heyne deelt mee dat het Catharijneconvent, dat het werk van de SKKN (Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland) heeft overgenomen, registratie van kerkelijke objecten tot taak heeft. De bedoeling is dat kerkelijke gemeenten zo'n database zelf gaan bijhouden.

Na een hierna volgende boeiende gedachteswisseling sluit de voorzitter de vergadering nadat de secretaris, de heer B. Veerbeek, de vergadering met dankgebed beëindigd heeft.

■ Omgaan met kerkelijke archieven

Tijdens een bijeenkomst over het digitaal vormen van een kerkelijk archief heeft Timo van Houdt van het bedrijf GoedeOrde een inleiding gegeven hoe je het kerkelijk archief kunt vormen. Dit begint al meteen bij het opstellen van een agenda en verslagen door de verschillende scribae en secretarissen binnen de kerk. Zij zijn bij het opstellen hiervan als het ware al bezig met het vormen van een archief. Hun "producten" komen uiteindelijk – zonder uitprinten – terecht in een digitaal archief.

De heer Van Houdt geeft aan dat de archiefmedewerker niet meer afwacht totdat de archiefstukken worden afgeleverd. Hij is straks bezig met het informatiebeheer binnen de kerkelijke gemeente. Het gaat om "een digitale en online oplossing speciaal voor kerken en gemeenten om slimmer, veiliger, en duurzamer met documenten, informatie en archief om te gaan"

Binnen de kerken in Overijssel is er veel belangstelling voor deze nieuwe werkwijze. Bijna 70 personen woonden deze bijeenkomst bij.

Enkele standhouders VKB-Congres

Tijdens het congres van de VKB 'Kerk-in-Uitvoering' waren er diverse organisaties en deskundigen aanwezig om kennis te delen, kerkrentmeesters te ontmoeten en de bezoekers kennis te laten maken met specifieke producten en diensten. In het verlengde van het congres hebben we hen de gelegenheid gegeven hun producten en diensten in 'Kerkbeheer' nader onder de aandacht te brengen. Onderstaande organisaties hebben daar gebruik van gemaakt.

Namens de redactie, W.G. Roseboom, voorzitter



1 oktober open dag bij het nieuwe kantoor van Relisound

De installatie partner voor kerken. Afgelopen jaren vele installaties mogen plaatsen. Met verstand van akoestiek en geluid hebben wij vele kerken kunnen helpen.

Oplossingen voor plaatsing van beamers en schermen in bouwkundig lastige gebouwen. Vanaf het allereerste begin betrokken bij het leveren en installeren van kerktelefoon en kerkTV oplossingen via internet. Uiteraard kunt u ook gebruik maken van onze uitgebreide verhuur afdeling voor een demo opstelling in jullie eigen kerk. Nieuw in de verhuur: Full HD PTZ camera's voor kerkTV. Van de zomer gaan wij verhuizen naar een nieuw bedrijfspand.

Zaterdag 1 oktober nodigen wij u als kerken uit voor een demo dag KerkTV. SIKN zal tijdens deze dag ook aanwezig zijn en een presentatie houden. U kan dan direct ons nieuwe pand komen bezichtigen.

Relisound voor een betrouwbaar geluid.



Geloof in je project

Heeft u als kerk een project dat verder reikt dan de eigen kerkgemeente? Dat kan een verbouwing zijn, een pastoraal of een diaconaal project met een bredere uitstraling. Crowdfunding is de ideale moderne methode om geld en enthousiasme te verzamelen om deze idealen te realiseren. Met uw eigen projectenpagina kunt u het

project onder de aandacht brengen van een grote groep mensen, die vervolgens op laagdrempelige manier kunnen doneren.

Geloofinproject is hét crowdfundingplatform voor alle projecten waarbij religie en zingeving een rol spelen. Wilt u hier meer over weten, neem dan contact op met Esther Dwarswaard via info@geloofinproject.nl of 06 153 287 49.



Restauratieatelier Heerewaarden

Restauratieatelier Heerewaarden is onder meer gespecialiseerd in de restauratie van metalen voorwerpen. Alle metalen voorwerpen kunnen door het atelier worden behandeld en gerestaureerd, zowel voorwerpen vervaardigd uit edel- als uit onedel metaal. Regelmatig worden kroonluchters, doopvonten, zilverwerk en kandelaars behandeld.

De restauratiewerkzaamheden bestaan bijvoorbeeld uit uitdeuken, ontbrekende delen reconstrueren, scheuren herstellen, schroefdraden opnieuw aanbrengen, poetsen en lakken of in de was zetten. Ook leggen we de elektrificatie van kroonluchters aan. Het restaureren van sleets verguldwerk kunnen we ook uitvoeren.

De oude techniek van het vuurvergulden, dat een mooie warme kleur en gloed heeft, mag tegenwoordig niet meer uitgevoerd worden. We zijn erin geslaagd om de kleur en sfeer van de vuurvergulding goed te benaderen met elektrolytische technieken.

We werken zowel voor particulieren als voor musea en overheidsinstellingen, in ons atelier of op locatie. Graag komen we bij u langs voor een vrijblijvende offerte. U kunt ons vinden op: www.restauratieatelierheerewaarden.nl



Dialogo Church Sound ... de bedenker van Cantor Kerkgeluidsystemen

Met ons assortiment kan ook Uw kerk zorgeloos genieten van een goede spraakverstaanbaarheid:

- Cantor Kerkversterkers
- Bekabelde en draadloze (zwanenhals)microfoons
- Cantor analoge en digitale geluidszuilen
- Univox ringleidingversterkers
- Draadloze volumeregeling middels iPad of tablet
- Projectoren (beamers) en projectieschermen
- Opwaardering en sanering van geluidsystemen
- STI-spraakverstaanbaarheids- en ringleidingmetingen

Omdat het Evangelie door een ieder gehoord moet worden! Uw uitnodiging zien wij graag tegemoet!

VOF Dialogo Church Sound
Bolognalaan 6
5632 RL Eindhoven
tel.: 040-2420840
www.cantorsound.nl
info@cantorsound.nl



Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG)

De jarenlange ervaring binnen de kerkelijke en financiële wereld maakt SKG tot een unieke organisatie binnen de Protestantse Kerk in Nederland.

SKG is voor veel kerkelijke gemeenten een betrouwbare partner op het gebied van lenen, sparen en het betalingsverkeer.

Niet alleen vanwege de meeropbrengsten of kostenbesparing weten de kerkelijke gemeenten de weg naar SKG te vinden maar nog meer om de specifieke kennis en de op maat gemaakte adviezen.

Maakt u nog geen gebruik van de diensten van SKG? Eén van onze accountmanagers maakt graag vrijblijvend een afspraak met u. In een gesprek kunt u aangeven hoe u nu zaken geregeld heeft en vervolgens kan hij met u bezien welke waarde SKG toe zou kunnen voegen.

Regio Noord:
De heer B. Prins
(0182) 58 80 60
prins@skggouda.nl

Regio Zuid:
De heer A. Boer
(0182) 58 80 61
boer@skggouda.nl



KKA en KKG: een hele zorg minder...

Kantoor der Kerkelijke Administraties

Wij zijn de administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen. Wij verzorgen uw financiële administratie, salarisadministratie en traktementsberekeningen. Daarnaast stellen wij graag uw begroting en jaarrekening op. Bovendien geven wij deskundig advies over verzekeringen en bieden wij ondersteuning bij ziekte of vacatures op het kerkelijk bureau.

Kantoor der Kerkelijke Goederen

Wij zijn uw partner in kerkelijk onroerend goed. Wij adviseren en begeleiden gemeenten rondom het afstoten van kerk(elijke) gebouwen. Denk bijvoorbeeld aan taxaties en/of de verkoop van deze gebouwen. Daarnaast verzorgen wij het beheer en de aan- en verkoop van agrarisch en stedelijk vastgoed en kunt u bij ons deskundige team terecht voor advisering bij en uitgifte van (erf) pacht en ruilverkaveling.

Meer informatie?

Op www.kkgkka.nl vindt u informatie over onze stichtingen en ons werk. Wilt u meer weten? Neem gerust contact met ons op. We zijn u graag van dienst!

Gooi het eens over een andere boeg

De synodevergadering van 21 – 23 april jl. werd op 21 april begonnen met een Openingsviering die door de synode preses, ds. Karin van den Broeke, geleid werd. In haar overweging, gebaseerd op de verzen 1-14 van Johannes 21, wees zij erop dat er zeven leerlingen op uit trokken om het Evangelie uit te dragen. Het is unaniem en spannend hoe we de stap verder gaan zetten in het kader van Kerk 2025. Kijk wat er kan als het dreigt te verwanhopen. Gooi het net eens over een andere boeg. Onderweg naar Pinksteren bidden we om de Geest, zodat die vaardig mag worden en haar werk mag doen. Wees niet bang om het eens over een andere boeg te gooien, aldus de synodepreses.

Na een welkom aan nieuwe synodeleden, ging de synode in comité verder om zich te beraden over de verkiezing van scriba, moderamen en kleine synode. Hierna deelt de synodepreses mee dat de synode dr. René de Reuver benoemd heeft tot scriba van de Protestantse Kerk in Nederland. Hij volgt daarmee op 15 juni 2016 dr. A.J. Plaisier op die zijn maximale zittingstermijn er op heeft zitten.

Vervolgens meldt zij nog een aantal benoemingen en wijdt een afscheidswoord aan mevr. M. Engelbert-Clarenbeek, assessor en juriste, die zich 6 jaar voor de landelijke kerk heeft ingezet. In haar dankwoord ziet mevr. Engelbert

terug op een mooie tijd. Zij heeft veel bewondering gekregen voor alles wat in de Kerk gebeurt in dienst van onze Heer.

Hierna krijgt dr. René de Reuver gelegenheid zich aan de synode voor te stellen. Hij wijst erop dat voor hem vertrouwen erg essentieel is. "Geloof in God en in elkaar is onmisbaar voor allen en voor dit werk in de kerk. De kern van de mens is niet compleet zonder de ander die God op mijn pad brengt".

Hij zet zich graag in voor een kerk die ruimte schept voor lokale geloofschappen die inspireren en uitdagen. De kerk te vergelijken met V&D, waar geen mensen meer komen, is wat dr. De Reuver betreft, niet van toepassing.

"Het is nog zeker de moeite waard om scriba te worden van deze kerk, want de Protestantse Kerk in Nederland is geen bedrijf dat wij overeind moeten houden. De kerk is Gods zaak. Zij leeft vanuit het geheim van Pasen, die leven schept uit de dood. Back to the basics brengt ons terug bij God. Kwetsbaarheid en verlies kunnen winst zijn als ze ons aanzetten om nieuwe wegen te zoeken.

Bemoedigend om oude en nieuwe pioniersgemeenschappen te zien opbloeien. Veel migranten zijn christen. Brengt God hen niet op ons pad om samen christen te zijn? Ik zie

Foto: Jan van de Lagemaat



Synodepreses ds. Karin van den Broeke feliciteert de nieuw benoemde synodescriba, dr René de Reuver

het als een voorrecht om de volgende scriba te zijn", aldus dr. De Reuver, waarna de synodepreses hem alle goeds toewentst.



STOOV

Hoe houdt u het comfort in uw kerk op peil? Hoe kunnen we duurzaam zijn en hoe houden we de verwarmingskosten betaalbaar? Hoe zorgen we ervoor dat comfort niet ten koste gaat van het (monumentale) orgel en interieur?

Vragen die steeds vaker worden gesteld binnen het

kerkelijke landschap en onder beheerders van monumenten.

Een van de vraagstukken waarin StooV veelal een onderdeel is van de oplossing. We besparen aanzienlijk op de verwarmingskosten en door het minimale energieverbruik is de invloed van warmtekussens op de luchttemperatuur en luchtvochtigheid nihil. Zo brengen we de oude stooft terug in een nieuw jasje.

We delen onze kennis en ons netwerk met toonaangevende onderzoekers en specialisten op dit gebied. Wilt u meer weten over alle aspecten van het duurzaam en verantwoord verwarmen van uw kerk of zoekt u op dit gebied advies? Neem dan contact op met ons of een van de specialisten via www.stoov.com.

Workshops tijdens VKB

Kerkrentmeesters en overige belangstellenden die het VKB-Congres van 16 april 2016 bezochten konden zich in het middagedeelte laten inspireren en informeren tijdens vier workshops. Hieronder impressies van de praktische onderwerpen die aan de orde kwamen.



Workshop 'Het kerkgebouw en de toekomst'

Het kerkgebouw, voorbij de vanzelfsprekendheid

De heer Peter de Wit is hoofdbestuurslid van de VKB en is verantwoordelijk voor de portefeuille 'gebouwen'. In de workshop 'Het kerkgebouw en de toekomst' begroet hij ongeveer 40 kerkrentmeesters.

De heer De Wit gaat van start door enkele ontwikkelingen te schetsen. Het subsidiepercentage bij restauraties van monumentale kerken is sterk teruggelopen. Het percentage werd stapsgewijs teruggebracht van 80 procent (1990) naar 50 procent (2015). Er sluiten veel kerken. De prognose uit 2010 dat er tot 2020 duizend kerkgebouwen hun deuren zullen sluiten, is overdreven. Tegelijkertijd geeft het wel aan op welke schaal de problematiek speelt. De Protestantse Kerk in Nederland (PKN) opperde om een stichting op te richten die ongebruikte en niet-herbestemde kerken zou overnemen. Tegen dat idee is de VKB in het geweer gekomen. Bestemming van kerkgebouwen is bij uitstek een lokaal vraagstuk, voor de lokale gemeenschap en de lokale overheid. De PKN heeft aan het verzet van de VKB gehoor gegeven en ziet af van het oprichten van een dergelijk stichting.

Herbestemmen

Herbestemmen is aan actueel thema. Een aantal kerkrentmeesters bij de workshop geven aan dat zij aan het nadenken zijn over mogelijke vormen van herbestemming. De heer De Wit wijst op enkele publicaties die kunnen helpen bij de gedachtevorming. 'Meer dan hout en steen', een uitgave van Boekencentrum, wijst de weg in het proces van

besluitvorming en heeft veel aandacht voor de geestelijke en emotionele aspecten. Sinds dit jaar is er bij de organisatie Toekomst Religieus Erfgoed een brochure 'Help onze kerk loopt leeg' beschikbaar. Een Amsterdamse kerkrentmeester, Duco Stadig, schreef de brochure, die gratis is te downloaden. Hierin is veel kennis en kunde bijeengebracht die voornamelijk de technische kant belicht. Verder is er zojuist tijdens het congres het eerste exemplaar overhandigd van een brochure van de PKN: 'Beheer van kerkgebouwen in tijden van krimp'. Tenslotte is er het boekje 'Parade van plattelandskerken', ook een uitgave van Toekomst Religieus Erfgoed. Hierin staan inspirerende voorbeelden van herbestemde kerkgebouwen.

De heer De Wit bevroegt de aanwezigen naar de percentages uitgaven die gerelateerd zijn aan gebouwen. Maken die 30 pct. of meer uit van de totale begroting? Dat blijkt niet het geval. Als dit percentage de 30 pct. overstijgt, kunnen andere posten op de begroting in de verdrukking komen. Een college van kerkrentmeesters is zich aan het oriënteren op herbestemming. Hierbij willen zij het gebouw overdragen aan een stichting, maar zelf de regie houden over het kerkgebouw. In de provincie Groningen is er de Stichting Oude Groninger Kerken die kerken overneemt, al is er meestal wel sprake van een vereiste bruidsschat.

Reacties

Het thema herbestemming roept bij de kerkrentmeesters veel reacties op. 'Deprimerend, deze geluiden,' stelt een kerkrentmeester, 'in mijn gemeente moesten er stoelen worden bijgekocht vanwege plaatstekort. Een andere kerkrentmeester valt hem bij. In zijn gemeen-

te is de kerk met succes verbouwd tot een evenementenlocatie die nu voor vele doeleinden in te zetten is. Als de inkomsten jaarlijks met een bepaald percentage dalen, kunnen de gevolgen vaak niet uitblijven voor gebouwen. Als er meerdere kerkgebouwen zijn, kan een keuze worden gemaakt. 'Geen gemakkelijke keuze', benadrukt de heer De Wit, 'kijk ook naar de emotionele en de geestelijke aspecten'.

De tip die hij meegeeft: ga op tijd in gesprek, ook als je denkt dat er in de eerstvolgende vijf jaar nog niets aan de hand is. Betrek niet alleen de kerkenraad en de gemeente bij gesprekken, maar ook de lokale overheid en bewoners van de nabijgelegen buurt, wijk of dorp. Henk de Roest, inleider tijdens het congres, wordt aangehaald: er moet een kerk op 'rollator-afstand' zijn. Doet het er dan toe of dit een eeuwenoude kerk is? Ja, zeggen aanwezigen. De kerk is van belang voor het helde dorp of de gehele wijk. Kijk maar naar het voorbeeld van Hilversum, die tijdens het congres een prijs in ontvangst nam. De Bethlehemkerk in Hilversum deelt de zonnepanelen op het kerkdak voor de buurtgenoten die daarvan kunnen profiteren, zonder dat zij kerkdiensten bezoeken. Bijkomend feit is dat een gebouw, dat van belang is voor de leefwereld van een wijk, dorp of stad best geld mag vragen voor instandhouding. Zakelijker gezegd: verzilver de waarde van het kerkgebouw via support qua aandacht en qua geld. Natuurlijk zijn er ook lichtere vormen van kerk zijn mogelijk. Iemand zegt: 'Niet te functioneel kijken, want ook een plek met spirituele uitstraling heeft een eigen missionaire zeggingskracht. Dat kan een stilteplek zijn, het kan fungeren als pleisterplaats, als symbool. Kijk wat er mee kan'.

Reacties naar aanleiding van deze workshop of op dit verslag en vragen aan de inleider kunnen gestuurd worden naar info@kerkrentmeester.nl. Via dit mailadres kan ook de PowerPoint-presentatie worden opgevraagd.



Workshop 'Geld, hoe komen we eraan - en wat doen we ermee?'

Geld, in welke hoeveelheid dan ook, vraagt om adequaat beheer

Inleider Huib van der Burg, penningmeester van de VKB en portefeuillehouder 'geld', wijst op belangrijke veranderingen in de organisatie van de kerk en de Dienstenorganisatie die in het kader van "Kerk op weg naar 2025" in de maak zijn. Deze veranderingen zullen ook hun invloed hebben op taak en positie van de VKB. Vandaar dat de workshops dit jaar anders zijn ingericht dan vorige jaren: (slechts) vier workshops, ingeleid door de portefeuillehouders van de vier werkterreinen van de VKB (mensen, gebouwen, geld, organisatie). In de workshops zullen vooral de deelnemers aan het woord zijn in een discussie die is gegroepeerd rond een aantal stellingen.

De heer Van der Burg schetst de financiële positie van gemeenten aan de hand van het rapport "Krimpemde middelen en toch vitaal", een recent onderzoek van de Protestantse Theologische Universiteit. Dit rapport gaat over de provincies Groningen, Friesland en Drenthe maar de resultaten worden als representatief voor de situatie in het hele land beschouwd. De highlights zijn:

- De inkomstenontwikkeling van Kerkbalans bereikte een hoogtepunt in 2010; daarna zette een daling in die de laatste jaren 2 à 3 pct. bedraagt. De uitgavenontwikkeling toont een vergelijkbare daling zodat het saldo van inkomsten en uitgaven ongeveer hetzelfde blijft.

- De balans van de gemeenten in de drie noordelijke provincies laat zien dat het contante geld (€ 152 miljoen) en vastgoed (€ 92 miljoen) samen meer dan $\frac{3}{4}$ van de activa uitmaken en $\frac{3}{4}$ van de passiva bestaat uit reserves.
- Ruim de helft van de baten bestaat uit inkomsten uit de Actie Kerkbalans, en ongeveer de helft van de uitgaven gaat naar kosten van pastoraat.

Vervolgens presenteert de inleider een 7-tal stellingen waarop hij reactie vraagt. Van een viertal stellingen die uitgebreid zijn besproken volgt hiervan een verslag.

Genoeg geld

Stelling 1. Er is op dit moment per saldo geld genoeg. Er is echter het risico van een negatieve spiraal. Minder rendement en dalende ledenaantallen (juist van degenen die gewend zijn te betalen). De toekomst maakt dus somber. We zullen moeten investeren in nieuwe manieren om aan geld te komen.

Reacties:

- De verbinding tussen liggende gelden en investeren is goed, maar hoe leg je die verbinding? Als je bijvoorbeeld een (extra) predikant wil benoemen investeer je in de toekomst. Maar het RCBB kijkt naar je inkomsten, niet naar je vermogen (het RCBB in de ene regio kan daarin soepeler zijn dan het RCBB in een andere regio).
- Je moet je bezit inzetten om een negatieve spiraal te voorkomen. Investeren in moderne middelen van geldwerving, zoals bijvoorbeeld ABN-AMRO Mees Pierson bij het congres in 2015 tijdens een workshop heeft laten zien.
- Eerst moet je een gezamenlijk beleid met doelen scherp hebben, door de kerkenraad gedragen, zodat je de waarde van de kerk beter in beeld hebt en beter kunt communiceren. Werk daarbij samen met het

plaatselijke bedrijfsleven (dat hoeft niet per se te investeren).

- Investeer in kerktelevisie, dit is ook aantrekkelijk voor jongeren. In de Noorderkerk in Amsterdam kijken 1000 mensen per kerkdienst. Huizen heeft 800 kijkers. Dit levert weliswaar nog geen direct financieel gewin maar dat komt dan vanzelf.
- In de kerkenraad (en in landelijke gremia) moet worden gediscussieerd over hoe je met liggende gelden om moet gaan en afspreken in hoeverre je mag interen op het vermogen
- Goed afwegen waarin te investeren, gericht op de toekomst van de gemeente. In gemeentegroei, of groeien in kwaliteit? Dus stimuleren van de werken van de gemeente, investeren in andere vormen van viering en multifunctionaliteit van het gebouw.
- Een gemeente heeft geïnvesteerd in akoestiek en multifunctionaliteit, waardoor de kerk wordt verhuurd ten behoeve van congressen, concerten en uitvaarten. Het kerkgebouw is bovendien van het gehele dorp en niet alleen van de kerkelijke gemeente.
- Investeren in energiebesparing: warmtepomp, collectoren.
- Investeren in de kwaliteit van de predikant en meer uren. Dit betekent ook meer kerkgang, meer betrokkenheid. Een goede predikant betaalt zichzelf terug.
- Een gemeente kreeg een legaat van € 25.000. Hiervan is een apart fonds voor gemeenteopbouw gevormd, daaruit wordt een pastoraal werker betaald met extra aandacht voor de jeugd.
- Investeren in PR voor het werven van toekomstige legaten.

Moderne middelen

Stelling 2. Gemeenten maken nu nog veel te veel gebruik van traditionele instrumenten van geldwerving.

Men zal moeten inzetten op moder- ►

ne en digitale middelen.

Reacties:

- Ook de gebruikelijke instrumenten van geldwerving zijn nog niet uitgeput. Je moet werken aan een gewenningsproces: in de kerk was alles gratis, nu wordt in een gemeente voor de film betaald, maar ook voor de koffie. Een andere gemeente wil juist scoren op de vrijwillige bijdrage; dienstverlening aan gemeenteleden kan dan gratis zijn.
- Een gemeente in het noorden opende gedurende de Kerstmarkt ook de deuren van de kerk. Er kwamen vervolgens 3000 bezoekers die 1500 waxinelichtjes hebben aangestoken. "Stom dat we geen collectebus hebben neergezet".
- Een gemeente heeft de kerk in eigendom aan een stichting overgedaan. In de kerk is nu ook een evenementenbureau gevestigd, "juist omdat het een kerk is". Er worden ook onder meer kraamfeesten in georganiseerd. Uit de gemeente is de vraag gesteld of er ook gedoopt kan worden, dus het creëert ook pastorale kansen.
- De rente-inkomsten wordt minder. Welke andere vormen van beleggen worden geadviseerd? Tijdens een VKB bijeenkomst met de afdelingen heeft de voormalige directeur van het Predikanten Pensioenfonds daarover aangeraden: Goed nadenken hoe en waar te beleggen en draagvlak bij kerkenraad en gemeente proberen te verkrijgen. Er zijn veel alternatieven voor sparen. Een ervan is het aankopen van gronden.
- Een nieuw instrument voor de Actie Kerkbalans: mailen naar jongeren. Deze vorm van dienstverlening wordt gewaardeerd.
- Een gemeente organiseerde een wintermarkt, het leverde € 15.000 op. Een deel van het onderhoud van de monumentale kerk wordt ermee betaald.
- Hoe sluit moderne geldwerving aan bij een vergrijzend ledenbestand? Dit is inderdaad moeilijk, maar voor jonge mensen moet je toch andere oplossingen vinden (die bereik je niet met



traditionele methoden). Bijvoorbeeld: crowdfunding, dat leverde in Utrecht (restauratie steunbogen Domkerk) € 50.000 op. Als je een concreet doel hebt moet je dáár geld voor vragen (dak, keuken).

- Pleidooi voor geefpastoraat: aan bijdragers actief vragen waarom ze veel minder, of meer hebben gegeven.
- Het menselijke verhaal (ledentalen) is probleem én oplossing, ook kijken naar mensen buiten de kerk. Meer mensen is de oplossing, ook voor het vacatureprobleem. De huisgemeenten van Paulus zijn ook zo gegroeid.
- Professionele goede doelenorganisaties vragen een bepaald bedrag per maand. Is dat uiteindelijk net zoveel als grote giften één keer per jaar? Is dat een alternatief voor de Actie Kerkbalans?
- Je moet projecten "verpakken". Een voorbeeld: stoelen moesten worden bekleed voor de akoestiek; een fondsenwervingsproject is gestart alleen voor de stoelen (stoelenfonds); ook stichtingen en fondsen doneren geld hiervoor.

Inzet vrijwilligers

Stelling 3. Bij dalende inkomsten en

in ieder geval niet of onvoldoende snel dalende uitgaven zal er een veel groter beroep moeten worden gedaan op de inzet van vrijwilligers. Hier zullen kerkrentmeesters hun rol moeten pakken.

Reacties:

- Wij kennen onze gemeenteleden niet. Huisbezoek is pastoraal van karakter, we weten niets van de financiële draagkracht, noch van de deskundigheid van onze leden. Oplossing: we hebben een zelflerende gemeente gemaakt, een bouwvakker is na een gerichte cursus een heel goede administrateur geworden.
- Een gemeente heeft een kerk verbouwd met grote groepen vrijwilligers, de aannemer was er specifiek op geselecteerd en voorbereid. Dat kan best als je nadenkt welke kwaliteiten je nodig hebt en e.e.a. goed aanstuurt.
- Een gemeente heeft € 10.000 in de begroting opgenomen voor vrijwilligersmanagement.
- Een gemeente heeft nu honderden vrijwilligers, maar de mensen moeten langer werken, mantelzorg vraagt tijd, enz. Het wordt moeilijker om vrijwilligers te krijgen en te houden. Het "legioen van gepensioneerde

55+ers" dunt uit, nu gaan de mensen weer met 65 of 67 jaar met pensioen en zijn dan "versleten". Reactie van een jongere kerkrentmeester: hij ziet een mentaliteitsverandering bij jongeren. De carrière komt nog op de eerste plaats maar vrijwilligerswerk en duurzaamheid worden belangrijker. Jongeren kunnen best geënthousiasmeerd worden voor vrijwilligerswerk in de kerk. Ook als ze in het arbeidsproces zitten. Wel moeten we ze gericht benaderen en met een positieve houding enthousiasme uitstralen.

- Het is moeilijk om mensen te vinden die zich vier jaar vast willen leggen. Bij jongeren is dat vaak omdat ze denken dat ze niet lang in de gemeente zullen wonen; je moet uitleggen dat dat geen probleem is.
- Tweeverdieners, mantelzorgers, voor de gemeente blijft steeds minder tijd over. Veel taken worden niet meer gedaan. Nu al zijn er 3 miljoen mantelzorgers. Anderzijds: als geen vrijwilliger voor een taak kan worden gevonden is die blijkbaar niet belangrijk genoeg.

Meer samenwerken

Stelling 4. Er is op dit moment per saldo geld genoeg. Het is alleen slecht verdeeld. Als er niets gebeurt, zal in de komende 3 jaar tenminste 10% van de gemeenten verdwijnen. Dit vraagt om de bereidheid om intensiever te gaan samen werken.

Reacties:

- Hoe regel je de overdracht van gelden?
- Er is de Solidariteitskas van de Protestantse Kerk die tijdelijke ondersteuning biedt aan gemeenten met geldproblemen. Stichting Kerkelijk Geldbeheer leent geld tegen rente na een check of de gemeente de lening kan dragen.
- Is er een manier te vinden dat gemeenten die overtollig geld hebben dit om niet verstrekken aan gemeenten met tekorten?
- In het noorden van het land is een regio waar 20 kleine gemeenten die gezamenlijk € 7 miljoen beheren. Dat beheer

gebeurt door een beperkt aantal in het algemeen hoogbejaarde vrijwilligers. Een kwetsbare situatie die feitelijk vraagt om overdracht van middelen, maar hoe?

- Een gemeente in een Vinexwijk groeit maar heeft (nog) geen sluitende exploitatie. Zij neemt een voorschot op de toekomst.

Reacties naar aanleiding van deze workshop of dit verslag en vragen aan de inleider kunnen gestuurd worden naar info@kerkrentmeester.nl. Via dit mailadres kan ook de PowerPoint-presentatie worden opgevraagd.



Workshop 'Roeping, professie en de kerkrentmeester'

De bakens worden verzet

De predikant, de betaalde medewerker en de kerkrentmeester, over deze mensen gaat het in de workshop Roeping, professie en de kerkrentmeester. Onze kerk verandert in hoog tempo. Ledentallen nemen af, er komt minder geld beschikbaar voor de instandhouding, voor de structuur van de kerk zoals we die kennen, en dat heeft weer ingrijpende gevolgen voor de vormgeving van onze eigen gemeente. Wat kunnen wij als kerkrentmeesters verwachten? Gert Koffeman, lid van het dagelijks bestuur van de VKB en voorzitter van de beleidscommissie Mensen, en Jan Kos, voorzitter van deze workshop, wisselden samen met zo'n 40 deelnemers gedachten uit over de dagelijkse werkelijkheid van een kerkrentmeester.

Roeping, professie en de kerkrentmeester hebben een gemeenschappelijk element, ze zijn allemaal "geroepen". Vanuit die roeping doen we allemaal ons werk. En daarover moeten we elkaar ook in een gezamenlijke verantwoordelijkheid op kunnen aanspreken. Ook als er bakens moeten worden verzet om onze gemeenschap vitaal en geloofwaardig te houden. Er spelen momenteel veel zaken die een ingrijpende invloed hebben op het werk van een kerkrentmeester; bij de Synode liggen diverse rapporten ter behandeling, zoals "Kerk 2025: Een

stap verder" en het beleidsplan van de Dienstenorganisatie "Dicht bij het hart". Bij het beleidsplan staan bezuinigingen wegens krimp en keuzes maken centraal.

Wat kan de plaatselijke gemeente doen om vitaal en inspirerend te blijven?

Met reorganiseren los je de krimp in de kerk niet op. Maar de veranderingen ontplooiën zich wel degelijk in de plaatselijke gemeente. Die zien er over 10 jaar waarschijnlijk heel anders uit. Zodoende zijn we onderdeel geworden van een ingewikkelde tweeslag:

- het revitaliseren van onze kerkelijke gemeenschap, missionair en diaconaal;
- het omgaan met de gevolgen van de krimp.

Dat tweede aspect zit in de genen van de VKB en ook in die van een kerkrentmeester als het goed is. Kerkbeheer in de krimpende gemeente begint met besparen. Men kan een groter beroep doen op de persoonlijke betrokkenheid van gemeenteleden, creatief omgaan met onderhoud en afschrijving, etc. Al snel staat de predikant in de aandacht, wiens kosten voor een groot deel op de begroting drukken.

Positie predikant

Een van de onderwerpen waarover de synode discussieert is de positie van de predikant. Hierbij vallen twee termen op:

- mobiliteit, de mogelijkheid om de beschikbaarheid van een predikant niet meer aan een bepaalde kerkelijke gemeente te binden
- terminering, de mogelijkheid om de verbondenheid met de gemeente aan een termijn te binden

De aanleiding voor het gebruik van dit soort termen is zowel van principiële als financiële aard. En die twee uitgangspunten grijpen ook nog eens in elkaar. Lang niet iedere gemeente heeft vandaag de dag nog een 'eigen' dominee. Mobiliteit is overigens niets nieuws. Het ambt van de predikant moge voor het leven zijn, de binding aan een gemeente is tijdelijk. Het heeft echter wel, onder invloed van een krimpende kerk, een impuls gekregen. Veel gemeenten kunnen een

predikant niet meer bekostigen. Dan krijgt mobiliteit opeens een arbeidsrechtelijke inkleuring: op welke manier kan er afscheid worden genomen van de geestelijk leider?

Twee van de drie plaatselijke gemeenten kampt met financiële tekorten door teruglopende inkomsten. Te vaak wordt na verloop van een aantal jaren de financiële situatie van de gemeente problematisch in relatie met de formatieplaats van de predikant. Dit wordt ook erkend door de Bond van Nederlandse Predikanten (BNP). We constateren dat er meer predikanten dan beschikbare predikantsplaatsen zijn. De VKB heeft geijverd voor een solide inkomensbescherming van predikanten. Over deze en andere zaken is de VKB ook in gesprek met de BNP.

Er liggen twee scenario's wat betreft terminering voor bij de aanstaande synodevergadering, namelijk:

A - Een ambtstermijn van maximaal 12 jaar:

- overleg kerkenraad en gemeente
- niet uiteen: elke 4 jaar opnieuw bezien

- wel uiteen : andere werkring ; mogelijk wachtgeld

B - Evaluatie ambtstermijn na 12 jaar:

- overleg kerkenraad en gemeente
- niet uiteen: elke 4 jaar opnieuw bezien

- niet eens: de predikant stelt zich actief op voor beroep
- zo niet, dan mogelijke reden voor losmaking

Met het nodige voorbehoud heeft de Dienstenorganisatie berekend dat het termineren van standplaatsen in scenario A zo'n € 1500 per jaar per fulltime predikant gaat kosten. Dit betekent een stijging van de bezettingsbijdrage van 2 procent.

Reorganisatieplan

Ook in de toerusting van de kerk als geheel werkt de krimp door. Het beleidsplan "Dicht bij het hart" geeft de reorganisatieplannen van de Dienstenorganisatie voor de komende jaren weer. Dit is niet zonder gevolgen voor de plaatselijke gemeente op het gebied van toerusting en financiën. Op dit moment kunnen kerkrent-

meesters op verschillende wijzen om hulp of advies vragen, bijvoorbeeld bij het bureau van de VKB, bij één van haar afdelingen, de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen, de Dienstenorganisatie, de gemeenteadviseur, KKA/KKG of bij een andere gemeente. Veelal is deze hulp gratis. Het rapport geeft aan dat de dienstverlening aan de gemeenten zal worden herijkt; enerzijds dwingen de financiën daartoe en anderzijds verandert de samenleving door de digitalisering en netwerken, wat nieuwe mogelijkheden biedt.

De koerswijziging houdt in dat:

1. De dienstverlening vanuit Utrecht in een open en deels digitale netwerkstructuur plaatsvindt: de Dienstenorganisatie (DO) ondersteunt en faciliteert de lokale gemeente in samenspraak met flankerende organisaties, plaatselijke beroepskrachten en kerkenraden. Hierbij wordt gedacht aan een nieuwe vorm van integrale dienstverlening, genaamd 'Gemeentecontacten', waarbij men via één loket vragen kan stellen aan een deskundige medewerker in Utrecht, zowel telefonisch als digitaal. Verder wordt een 'Kennisplein' opgezet, een centrum waar kennis wordt verzameld en gedeeld. Als het om beheerskwesties gaat wordt bij dit alles samenwerking gezocht bij de partners, zoals de VKB, SBKG, KKA en KKG.

2. De begeleiding van gemeenten in een adviestraject gaat verdwijnen; de bedoeling is dat de hele laag gemeenteadviseurs, ook die van kerkbeheer, gaat verdwijnen. Deze adviespraktijk was tot op heden gratis. Dat vervalt dus, de gemeente moet voor advisering voortaan een eigen betaalde adviseur inhuren of zelf de informatie verzamelen en het werk doen.

Hebben we daar in onze plaatselijke gemeente wel voldoende deskundige vrijwilligers voor ?

Er zijn nog een hoop onduidelijkheden en vragen, na de synodevergadering zal er meer duidelijkheid komen.

Reacties naar aanleiding van deze workshop of dit verslag en vragen aan de inleider kunnen gestuurd

worden naar info@kerkrentmeester.nl. Via dit mailadres kan ook de PowerPoint-presentatie worden opgevraagd.



Workshop 'Kerkrentmeesterlijk beheer, van 2015 naar 2025'

Uitwisseling is zelfzorg

Drs. Cor de Raadt, vicevoorzitter van de VKB, heet een volle zaal met kerkrentmeesters welkom. Kerk-in-Uitvoering is bij uitstek het vertrekpunt van deze workshop. Ontwikkelingen bij de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk spelen een belangrijke rol, maar ook wordt tijdens de workshops het gesprek aangegaan over de uitdagingen waarmee de colleges worden geconfronteerd.

De aanwezigen worden na de inleiding gevraagd naar hun ervaringen in de plaatselijke gemeente. Colleges hebben moeite met het vinden van ambtsdragers en vrijwilligers, maar ook een sluitende begroting is een zorg. In veel gemeenten is de omvang van de predikantsplaats teruggebracht. Van samenwerking met buurgemeenten, zoals de Hervormde Gemeente Klundert liet zien bij de uitreiking van de VKB-Marsh/Mercer Award, is nog nauwelijks sprake of verloopt moeizaam. De kerkorde wordt als rigide en belemmerend ervaren bij het kerkrentmeester zijn in een krimpende situatie.

Minder leden

De VKB constateert met de colleges van kerkrentmeesters de gevolgen van de krimpende kerk. Er zijn minder leden, er is minder geld en er zijn teveel gebouwen. In de komende synode van 21 en 22 april zal men zich buigen over de komende beleidsperiode. Als de plannen worden goedgekeurd, komen er elf regio's in plaats van de huidige 75 classes en de functies van gemeenteadviseur zullen verdwijnen.

De aanwezigen reageren op de plannen van de landelijke kerk. Komt de kerk met de elf nieuwe regio's niet te ver van de plaatselijke gemeentes af te staan? En, hoe moet het verder met goed advieswerk als de functies



van gemeenteadvisoren komen te vervallen? Niet alle aanwezigen zijn gelukkig met het feit dat de toekomstige voorzitter van de regio een predikant zal zijn. Dat daarnaast aan de toekomstige voorzitter ook doorzettingsmacht wordt gegeven, achten ook niet alle aanwezigen passend bij deze functie. Bij de voorgenomen bevordering van mobiliteit van predikanten worden ook kanttekeningen geplaatst. Als er sprake is van goed functioneren en er goede verhoudingen zijn, kan de samenwerking dan evenwel worden gecontinueerd? Gelden de regels voor alle predikanten? En hoe zit het met de kosten bij beëindiging van het dienstverband na 12 jaar, als de predikant geen nieuw beroep heeft kunnen aanvaarden? Dat zijn de zorgen van de aanwezigen waarmee de VKB mede haar agenda kan bepalen, na de besluitvorming van de synode.

Vernieuwing

Tegelijkertijd kan ook worden geconstateerd dat sprake is van een vernieuwende Kerk. Er ontstaan nieuwe vormen van kerk-zijn zoals bijvoorbeeld de pioniersplekken. Met het project "Kansen voor Kerken" heeft de VKB enkele jaren geleden een startschot gegeven voor samenwerking en vitalisering. Regionaal heeft de VKB gespreksronden georganiseerd waarbij samen werd nagedacht over crea-

tieve vormen van beheer van kerkgebouwen. Deze regionale gesprekken hebben geresulteerd in een belangrijke bijdrage van de VKB in de gesprekken met de landelijke kerk. Het idee is om in de komende tijd concrete plannen te maken voor het oprichten van een zgn. koepel waarin kennis, kunde en vaardigheden door diverse organisaties en deskundigen worden gecombineerd. Hiermee kunnen plaatselijke gemeenten vormen van dienstverlening worden geboden die tegemoetkomen aan de vraag naar maatwerk.

De focus van de VKB blijft gericht op de positie van lokale gemeenten en het ondersteunen en faciliteren van plaatselijke gemeenten en hun kerkrentmeesters. De netwerkbenadering hierbij is belangrijk en het kan verstandig zijn om eens in de regio 'rond te kijken' naar mogelijke vormen van samenwerking. "Leer van elkaar!", is hierbij het adagium. Uiteindelijk is de plaatselijke gemeente erbij gebaat; wat bij de naburige gemeente aan de orde is, kan binnenkort realiteit zijn voor de eigen plaatselijke gemeente. Onderlinge uitwisseling tussen gemeenten is op deze manier een vorm van zelfzorg. De VKB zal een belangrijke rol spelen in communicatie en kennisuitwisseling tussen deskundigen, organisaties die producten aanbieden en diensten verlenen.

Integraal

Aan het eind van de workshop wordt de stelling geponereerd: "Als het ons als kerkrentmeesters lukt de vraagstukken rond beheer integraal en samen op te pakken, dan is bij ons dat beheer in goede handen". Reacties op deze stelling zijn:

- In de gemeenten bestaat zorg vanwege de motie van D66 in de Tweede Kamer om de verstrekking van persoonsgegevens uit de gemeentelijke basisregistratie aan de SILA te beëindigen en de vraag is in hoeverre de VKB hierin een rol kan spelen. De VKB is hiervan ook geen voorstander en zal dat uiteraard kenbaar maken. Daarnaast is inmiddels vanuit de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk en de Rooms-Katholieke Bisschoppenconferentie hiertegen schriftelijk verzet aangetekend. Als het desondanks doorgaat, ligt er voor het LRP (Leden Registratiesysteem Protestantse Kerk) een opdracht om werkwijzen te vereenvoudigen.
- Bij colleges van kerkrentmeesters bestaat weinig belangstelling voor samenwerking met naburige colleges van kerkrentmeesters en soms wordt toenaadering zelfs afgewezen. Een taak voor de VKB hierbij is het bewerkstelligen van een omslag in denken, zodat men overtuigd raakt van de noodzaak van samenwerking en het delen van kennis. Een format hiervoor zou een hulpmiddel kunnen zijn. Anderen zijn van mening dat het opstellen van een format juist weer te ver gaat en dat samenwerking met naburige colleges alleen kans van slagen heeft, als het vanuit de lokale gemeente als noodzaak wordt gezien. Het is aan de VKB om in te spelen op de behoefte.
- Ook zou de VKB zich bezig moeten houden met relatiemanagement. Mensen richten zich niet alleen op een relatie met God, maar ook op relaties met andere mensen. Vaak zijn er mensen die niet meer in de kerk komen, maar wel op één of andere manier iets voor de kerk

■ Dr. P. van den Heuvel 50 jaar predikant



De Waarheidsvriend van 20 mei 2016, het blad van de Gereformeerde Bond, meldt dat ds. P. van den Heuvel in april zijn 75ste verjaardag vierde. Op 23 mei jl. mocht hij gedenken dat hij vijftig jaar geleden, op 20 mei 1966, hervormd predikant werd.

Zijn eerste gemeente was Hagestein en later volgden de gemeenten van Driesum, Harmelen en Vlaardingen. Van 1998 tot 2003 was hij academiëpastor en toegevoegd docent

kerkrecht. In 2003 kreeg hij emeritaat. In april 2004 werd hem door het moderamen van de Nederlandse Hervormde Kerk de legpenning van verdiensten verleend.

Ds. Van den Heuvel is een bekende op het gebied van kerkordelijke aangelegenheden. Hij publiceerde en schrijft nog veel op het gebied van het kerkrecht. In 1991 verscheen "De Hervormde Kerkorde – een praktische toelichting" en in 2013 verscheen onder zijn redactie "Toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland". Ook bij onze Vereniging is dr. Van den Heuvel geen onbekende. In ons maandblad publiceerde hij veelvuldig artikelen over o.m. het zeer aangelegen onderwerp "bestuur en beheer", terwijl hij ook op onze algemene vergadering van 1984 en 2005 een inleiding over kerkordelijke aangelegenheden hield.

Wij wensen ds. Van den Heuvel van harte geluk met het bereiken van deze mijlpaal en spreken de wens uit dat hij nog vele jaren van een goede gezondheid mag genieten.

Namens het hoofdbestuur van de VKB
Mr. Peter A. de Lange, voorzitter.

■ Eén miljoen voor pioniersplekken

De Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland gaat € 1 miljoen investeren in pioniersplekken. Dat vertelde de algemeen directeur van de Dienstenorganisatie, de heer H. Feenstra, op 22 april 2016 tijdens de vergadering van de generale synode in Lunteren.

De Dienstenorganisatie moet in de komende jaren fors bezuinigen, maar de pioniersplekken krijgen meer én langer geld om zich goed te kunnen ontwikkelen. Een pioniersplek is een vernieuwende vorm van kerk zijn, die moet leiden tot gemeentestichting.

In Amsterdam-Oost ging in maart 2016 de 50e pioniersplek van start. Het is de bedoeling dat er in totaal 100 komen, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 23 april 2016.

en voor andere mensen willen betekenen.

- In het kader van Kerk2025 is het van belang dat de toekomstige voorzitters van de regio's kunnen rekenen op de ondersteuning van krachtige colleges van kerkrentmeesters als het gaat om beheer, zodat de voorzitters meer ruimte krijgen voor b.v. missionaire en diaconale taken. Het is aan de VKB om de colleges van voldoende toerusting te voorzien.
- De VKB zou meer na moeten denken over mogelijkheden voor het elders onderbrengen van de administratie van colleges van kerkrentmeesters, als zij dit zelf niet meer kunnen uitvoeren (b.v. bij een administrateur van een Christelijke school). E.e.a. kan besparing van kosten en verhoging van de kwaliteit opleveren.
- In de huidige tijd is het goed om eens na te denken over manie-

ren van elektronisch betalen bij collecten en geldwerving, dat o.a. door SKG en ABN-AMRO wordt aangeboden. In deze tijd volstaat het niet meer om alleen in het kerkblad te publiceren dat er een collecte wordt gehouden of dat de Actie Kerkbalans eraan komt.

Adviezen

Tot slot worden aan de VKB de volgende adviezen gegeven:

- bewerkstelligen dat de kerkorde voorziet in een model waarin de toenemende problematiek van het werven van ambtsdragers, wordt opgelost, of in ieder geval wordt verminderd
- aandacht voor en rekening houden met emoties als een predikantsplaats wordt opgeheven, of noodgedwongen afscheid van een predikant moet worden genomen; om dit bespreekbaar te maken zou een

handreiking opgesteld kunnen worden.

- nadenken over een gezamenlijk beheer van de goederen, etc. van colleges van diaconieën en kerkrentmeesters.

Reacties naar aanleiding van deze workshop of dit verslag en vragen aan de inleider kunnen gestuurd worden via info@kerkrentmeester.nl. Via dit mailadres kan ook de Power-Point-presentatie worden opgevraagd.

Synode wijzigt ordinantie kerkorde over orgelzaken



Dr. J. D. Th. Wassenaar

Op 21 april jl. heeft de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland besloten in te stemmen met een wijziging van ordinantie 11-23-1 van de kerkorde. De tekst van het lid van het artikel van de ordinantie luidde: 'Inzake het aankopen, bouwen, verbouwen, uitbreiden, restaureren, verkopen of afbreken van een gebouw of een orgel, als bedoeld in artikel 8-3, spreekt het regionale college zich eerst uit nadat het ter zake advies heeft gekregen van de daartoe door de generale synode aangewezen organen.'

Deze tekst sloot niet meer aan bij de bestaande praktijk, waarin het gebruikelijk is dat door de regionale colleges voor de behandeling van beheerszaken (RCBB's) advies wordt ingewonnen bij de Commissie Orgelzaken (COZ). (De Protestantse Kerk in Nederland heeft geen eigen 'orgaan' op orgelgebied.) Het hoofd-bestuur van de VKB, waaronder de COZ ressorteert, had gevraagd de ordinantietekst te wijzigen. Daarnaast had het voorgesteld de leden van de COZ te laten benoemen door de generale synode.

De nieuwe tekst van ordinantie 11-23-1 luidt: 'Inzake het aankopen, bouwen, verbouwen, uitbreiden, restaureren, verkopen of afbreken van een gebouw of een orgel, als bedoeld in artikel 8-3, spreekt het regionale college zich eerst uit nadat het ter zake advies heeft gekregen van door of namens de generale synode aangewezen deskundigen.' Het 'of namens' duidt op de mogelijkheid dat de generale synode haar bevoegdheid aan de kleine synode mandateert. De deskundigen zullen separaat worden aangewezen door de (kleine) synode. Het toezicht op de inschakeling van de deskundigen blijft berusten bij de regionale

colleges voor de behandeling van beheerszaken.

De aanleiding voor een college van kerkrentmeesters om een orgeltraject te starten, is bij een bestaand orgel meestal een of meer van de volgende punten: technische mankementen, intonatietechnische problemen, wens van bespelers, voorstellen van orgelmakers. Het vinden van de juiste weg vereist een gestructureerde aanpak. Dat lijkt een open deur, maar vaak wordt er begonnen met het aanvragen van offertes bij orgelmakers of het leggen van contact met een adviseur. Een dergelijke start is echter niet aan te bevelen. Eerst moet de noodzaak of wenselijkheid van werkzaamheden objectief en onafhankelijk vastgesteld worden. Welnu: daartoe dient de beknopte inspectie die namens de COZ wordt uitgevoerd door een daarvoor aangewezen gecertificeerde orgeladviseur.

In de brochure 'Zorg voor het orgel' wordt het traject voor een mogelijk vervolgadvisie beschreven en worden de namen genoemd van adviseurs die voor het betrokken project (nieuwbouw, uitbreiding, restauratie) bekwaam geacht worden. (Een bijzondere vorm van een (specialistisch) aanvullend advies is een akoestisch advies.) De begeleiding door de adviseur, die zelfstandig ondernemer is, heeft om te beginnen betrekking op de voorbereidingsfase, tot en met het adviseren van het college van kerkrentmeesters inzake het aangaan van het contract met een orgelmaker. Vervolgens betreft de begeleiding de uitvoeringsfase. Belangrijk is het toezicht op de voortgang en de kwaliteit van de werkzaamheden. Ten slotte is er een eindfase. Nadat de werkzaamheden van de orgelmaker zijn gereedgekomen, wordt het

orgel door de adviseur aan een eindkeuring onderworpen.

Voor de beknopte inspectie hanteert de COZ een vast tarief. Aan een aanvullend advies van een adviseur gaat een door de opdrachtgever goedgekeurde offerte van de adviseur vooraf.

Dr. J.D.Th. Wassenaar is voorzitter van de Commissie Orgelzaken.

■ Oosterbeek-Wolfheze sluit twee kerkgebouwen

De protestantse gemeente Oosterbeek-Wolfheze gebruikt vanaf januari 2018 voor de zondagse diensten alleen de Vredebergkerk in Oosterbeek, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 7 april 2016. De historische Oude Kerk in Oosterbeek wordt benut voor speciale samenkomsten, zoals de vespers rond Kerst en Pasen en trouw- en rouwdiensten. De Open Hofkerk in Wolfheze stoot de gemeente af.

Dat heeft de kerkenraad besloten. "Het levert een forse besparing van € 22.000 per jaar op", zegt kerkenraadsvoorzitter Luuk Murray. "Er zijn minder gastvoorgangers, dienstdoende ambtsdragers, (vrijwillige) kosters en organisten nodig. Als er op zondagmorgen maar één dienst is, krijgen onze eigen predikanten ook meer tijd voor het pastoraat." De protestantse gemeente heeft 1,7 fte aan predikantsplaatsen en telt 1700 leden. Op zondagmorgen zijn er in de drie kerken samen 250 tot 300 kerkgangers. "Die kunnen in één kerk." De Vredebergkerk heeft in de kerkzaal 350 zitplaatsen; met het balkon en de torenzaal erbij zijn er maximaal 600 zitplaatsen. Voor volgend jaar geldt er een overgangsfase, waarin de Oude Kerk en de Open Hofkerk eens per maand voor de zondagse eredienst geopend zijn.

Koninklijke onderscheidingen tijdens Lintjesregen 2016

In ons vorige nummer (pag. 158 en 159) werd melding gemaakt van Koninklijke onderscheidingen die aan in onze Kerk werkzame bestuurders en andere vrijwilligers werden toegekend.

Maar onder de 2.752 personen die bij de Lintjesregen voor een Koninklijke onderscheiding in aanmerking kwamen, bevonden zich ook onderstaande personen die wij helaas niet meer in het meinummer konden noemen. Vandaar dat wij hun namen in dit nummer publiceren en hen ook van harte gelukwensen met deze Koninklijke onderscheiding.

Tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau is benoemd de heer J. Vlijm, o.a. diverse vrijwilligerswerkzaamheden voor de Gastkerk van Zuidhorn.

Tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau werden benoemd:

- Kerkrentmeesterlijk echtpaar mevr. M.S. Franssen-van Hassent en de heer R.H.J. Franssen. Zij vormen samen het secretariaat (duobaan) van het college van kerkrentmeesters van de protestantse gemeente Bergen op Zoom;
- A.G. Jansma-Kamstra, o.m. vrijwilliger voor de gereformeerde kerk van Delfzijl;
- W. Noordhof, vrijwilligerswerkzaamheden voor de gereformeerde kerk van Veendam;
- M. Pullen, 50 jaar organist hervormde gemeente Rijswijk NB;
- Echtpaar mevr. G. Ruitenberg-van Broekhoven en de heer Th. Ruitenberg, diverse werkzaamheden voor de hervormde gemeente te Waspik;
- E. Schmaal, kerkenraadslid van de protestantse gemeente Wildervank;
- J.W. van Steenberg, diverse vrijwilligerswerkzaamheden w.o. voorzitter van de kerkenraad van de protestantse gemeente De Wilp;
- Mevr. S. Udemas-Slijm, administrateur van de kerk en van de kerkelijke begraafplaats Uitwierde;
- Kl. van der Veen, diverse



M. Pullen, Rijswijk NB



G. Ruitenberg-van Broekhoven en Th. Ruitenberg, Waspik



M.S. Franssen-van Hassent, Bergen op Zoom



R.H.J. Franssen, Bergen op Zoom

vrijwilligerswerkzaamheden voor de protestantse gemeente Oostermeer;

- Kostersechtpaar mevr. G.L.M.

Visser-Romeling en de heer J.P. Visser, koster van de Woldkerk van de hervormde gemeente Schildwolde-Overschild-Hellum.



George Hooijer

Beheert u een oud kerkgebouw? Is het gebouwd vóór het jaar 1800? Zijn er in of aan het gebouw opschriften over liefdadigheid te vinden? Komen daar woorden als hemelrente, loon of beloning (in het hiernamaals) in voor? Hebt u deze vier vragen bevestigend beantwoord? Dan zou u mij een grote dienst bewijzen door de tekst van het opschrift, eventueel een foto, te zenden aan gfhoo@home.nl

Graag licht ik dit verzoek toe. Mijn naam is George Hooijer, emeritus-predikant in de PKN. Ik voer een promotie-onderzoek uit naar de wijze waarop godsdienstige motieven voor armenzorg in Nederland in de periode 1600-1800 in opschriften zijn verwoord. Aan de hand van deze teksten onderzoek ik het gebruik en de functie van de woorden loon, beloning en hemelrente in het kader van motieven voor liefdadigheid.

Ik geef twee voorbeelden van opschriften uit Amsterdam. Het eerste komt uit de Lutherse Kerk (Spui) te Amsterdam. Het stamt uit het midden van de achttiende eeuw. De tekst op rijm gaat over een grote gift van Abraham Cromhuyzen aan de diaconie van de Lutherse Kerk ten behoeve van de armenzorg: *Welzalig die met hem, getrouw aan 's Heilands wetten Hun schat, Gods Kerk ten dienste, op Hemelrenten zetten.*

Het tweede voorbeeld is een tekst

geschreven voor de Diaconie van Amsterdam in 1684 ter gelegenheid van de opening van een Oude Vrouwenhuis:

*'...Helmans die door 't sterven
De kas geen kleyne stut, ter regter
tyd deed erven [...]
Elk wagt van zyn talent, de renten
t'zyner tyd'*

De diaconie steunt in die tijd vele oude vrouwen die thuis wonen. Dat kost per persoon 100 gulden per jaar. Dat baart de diakenen zorgen, want de diaconale middelen zijn schaars. Een woonvoorziening zou 30 pct. goedkoper zijn, maar er is geen geld om een voorziening te bouwen. Dan ontvangt de diaconie rond 1680 een legaat. De koopman Barent Helleman laat de diaconie 90.000 gulden na. Het gemeentebestuur stelt grond beschikbaar. Er kan gebouwd worden. In het gebouw aan de Amstel - waar nu Museum de Hermitage is gehuisvest - zijn de regels te vinden die Hellemans royale gift vereeuwigen.

Hoe komt zo'n tekst tot stand en wat wordt mee bedoeld? Die vraag laat mij niet los. De verklaring die er vaak aan gegeven wordt, luidt: geven voor armenzorg wordt gedaan uit welbegrepen eigenbelang. De gever verwacht een beloning (als rente op zijn investering) in het hiernamaals. En hij geniet van eerbetoon aan zijn persoon door de naamsvermelding in het opschrift. Ik onderzoek of daarmee zo'n tekst voldoende verklaard is. Daarom leg ik u de vraag voor naar opschriften met teksten waarin de woorden hemelrente, loon of beloning (in het hiernamaals) voorkomen in combinatie met geven voor armenzorg. De periode van 1600-1800 in Nederland vormt de begrenzing in tijd en plaats. Is er in uw kerk zo'n opschrift of kent u een kerk of gebouw waar dat het geval is?

Ik richt me tot de lezers van "Kerkbeheer" omdat ik veronderstel dat onder de lezers van dit blad vele kerkrentmeesters zijn die met hart en ziel betrokken zijn bij het beheer van kerken of kerkelijke gebouwen die stammen uit de periode 1600-

1800. Als iemand weet wat er in zulke kerken te vinden is, zijn het de kerkrentmeesters! Ik hoop dat u mij kunt helpen. Bij voorbaat veel dank! Graag zal ik te zijner tijd de resultaten van mijn onderzoek met u delen.

*George Hooijer is emeritus predikant in de Protestantse Kerk in Nederland. Hij maakt in het kader van een promotieonderzoek *filantropie (VU) studie van motieven van particulieren om geld te doneren voor armenzorg in Nederland tussen 1600 en 1800.**

■ Brandbrief kerken aan premier Rutte

Het Friesch Dagblad van 7 mei 2016 meldt dat het besluit om kerken niet langer toegang te geven tot de gemeentelijke basisadministratie onrechtvaardig en discriminerend is. Dat schrijven kardinaal W. Eijk en scriba A.J. Plaisier van de Protestantse Kerk in Nederland in een deze week verstuurde brief.

De briefschrijvers benadrukken dat deze dienstverlening die uit 1986 dateert, de uitkomst is geweest van uitvoerig en langdurig beraad tussen kerken en overheid. Omdat andere organisaties dan de kerken wel van de GBA-gegevens gebruik mogen maken, is er sprake van discriminatie, vinden Eijk en Plaisier. Zij wijzen erop dat kerkelijke vrijwilligers in parochies en gemeenten met hun sociale bijdrage de maatschappij een 'aanzienlijk bedrag' besparen. Ze dringen bij Rutte aan op herziening van het besluit, aldus het bericht.



Nieuws uit de provincies

Rook Belder

Op maandag 4 april jl. hield de afdeling Drenthe van de VKB in het 'Wilhelmina Zalencentrum' van de Protestantse gemeente Beilen de ledenvergadering die door ruim 60 personen werd bezocht. Het was voor de voorzitter, mev. M.W. Volders, een bijzondere ledenvergadering want zij mocht voor de laatste keer deze vergadering als voorzitter openen. Zij deed dat met het voorlezen van een Bijbelgedeelte uit Mattheus 6 vers 19 – 34, waarna ze vooraan in gebed.

Mw. Volders heeft verschillende personen, waaronder de inleider van deze avond dr. K. Dijkstra, welkom en wijst op het komende VKB-Congres. Daarna wordt een aantal huishoudelijke zaken (notulen vorige ledenvergadering, jaar- en financieel verslag 2015 en de begroting 2016) afgewikkeld. Vervolgens wordt de heer A. van der Toorn uit De Wijk met algemene stemmen door de vergadering tot bestuurslid benoemd. Dat is ook het geval met de periodiek aftredende leden de heren H. Bleker en R. Hessels.

Afscheid voorzitter

Periodiek aftredend en niet herbenoembaar is de voorzitter zelf. Mevr. Volders geeft de leiding over aan de heer Tj. Smith, vice-voorzitter van de afdeling Drenthe die mev. Volders toespreekt. Al op jonge leeftijd was zij kerkvoogd van de toenmalige Hervormde gemeente Beilen. In 1978 trad zij tijdelijk tot het bestuur van de afdeling toe en nam het secretariaat waar. In 1996 werd zij secretaris. Die functie vervulde ze tot 2010 toen ze voorzitter werd van de afdeling. Ongeveer diezelfde periode vertegenwoordigde zij de afdeling Drenthe in het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen en sinds 1 januari 2005 in



M.W. Volders

het hoofdbestuur van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer. Mevr. Volders, die o.a. ook lid was van de Provinciale Kerkvoogdijcommissie van Groningen-Drenthe en later van het RCBB, heeft een grote kennis van zaken van de kerkelijke organisatie en hetgeen zich op bovenplaatselijk vlak afspeelt. De heer Smith bedankt haar voor haar enorme inzet voor en betrokkenheid bij het kerkrentmeesterlijk werk voor de circa 80 gemeenten die de afdeling Drenthe vormen. Als blijk van waardering overhandigt hij haar een enveloppe en bloemen. In haar dankwoord memoreert mw. Volders een passage uit een inleiding van de heer Th. L. van Hazel, die eind februari jl. overleed, en die in 1977 als secretaris van het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen een inleiding hield over de rechtspositie van de predikant en de verhouding tussen kerkvoogdij en diaconie. Zaken die 45 jaar later nog steeds actueel zijn. "Wat dat betreft is er niet zoveel nieuws onder de zon", merkt mev. Volders op die, ook al zal zij het kerkrentmeesterlijk werk blijven volgen, wel "moet afkicken".

Back to basics

De heer Smith deelt mee dat de afdeling Drenthe dit najaar weer twee regiobijeenkomsten hoopt te



Tj. Smith

beleggen. Hierna geeft hij het woord aan de heer dr. K. Dijkstra, regionaal adviseur classische vergaderingen Groningen-Drenthe, die een toelichting geeft op de nota "Waar een Woord is, is een weg", die in november 2015 door de synode met algemene stemmen is aanvaard. De nota, die in januari 2016 aan alle kerkenraden is toegezonden, roept iedereen op goed te kijken waar het destijds allemaal om begonnen is. "De volkskerk is afgelopen. Het feit dat de kerken hun SILA-faciliteit wordt ontnomen, is daarvan een duidelijk voorbeeld. In Kerk 2025 gaat het om het uitgangspunt en tegelijkertijd zijn er drie processen gaande, namelijk:

- Een inhoudelijke verdieping (Back to basics);
- Afslanking van de kerkstructuur (Waar een Woord is, is een weg); en
- Afslanking van de dienstenorganisatie (Bezuiniging en inkrimping van de dienstverlening)".

Bij dit alles worden drie kernbegrippen gehanteerd, namelijk:

- Transparantie: maak goed zichtbaar wat je doet zodat binnen en buiten de kerk duidelijk is wie we zijn en waar we voor staan;
- Eenvoud: laat het doen en laten

van de kerk overzichtelijk zijn;
en

- Ruimte: minder regels en meer ruimte voor de kern van kerk-zijn.

Waarom nu deze aanpak?

Dr. Dijkstra deelt mee dat de synode nu voor de aanpak koos omdat zowel de synode als de dienstenorganisatie voor een nieuwe beleidsperiode staan. Maar in plaats van een nieuwe beleidsnota koos de generale synode in 2014 voor een andere route, namelijk voor een kerkbrede bezinning op Kerk in 2025. Een regiegroep heeft in de afgelopen periode allerlei geledingen geraadpleegd, zoals: de brede moderamina van de classes, de colleges w.o. de RCBB's, de regio's, de gemeenteleden (die hebben zich kunnen uitspreken door middel van een enquête), de synodeleden en tenslotte de medewerkers die in de Kerk werkzaam zijn.

Het uitgangspunt bij dit alles is de DNA van de Protestantse Kerk in Nederland die dr. Dijkstra omschrijft als:

- Katholiek, d.w.z. het algemene en universele karakter van de kerk die bestaat uit plaatselijke gemeenten waar het hart van de kerk klopt.
- Presbyteriaal-synodaal, d.w.z. een verbondenheid tussen de lokale gemeenten en de bovenplaatselijke ambtelijke vergadering. In verbondenheid met het geloof in Christus leidt dit tot het besef dat de plaatselijke gemeente deel uitmaakt van een kerk. Vanuit die plaatselijke gemeente is er regionale verbreding tot het gehele land en in die wisselwerking krijgt de Protestantse Kerk in Nederland vorm; en
- Oecumene.

Feiten

Dr. Dijkstra wijst er op dat de feiten, op basis waarvan de generale synode tot deze aanpak is gekomen, er niet om liegen. Immers:

- ongeveer de helft van onze gemeenten heeft jaarlijks een begrotingstekort;
- over 10 jaar zijn er nog 400 gemeenten die zich een full-time predikant kunnen veroorloven.



De resterende 1.200 gemeenten zullen een parttime of misschien in het geheel geen predikant meer hebben;

- de helft van de dienstdoende predikanten gaat binnen 10 jaar met emeritaat;
- het ledenbestand vergrijsst in een snel tempo;
- het gebrek aan ambtsdragers wordt groter, terwijl de bestuurskracht in de gemeenten afneemt;
- de kerkstructuur, met name in het noorden en in het zuiden van ons land, staat onder druk;
- de actie Kerkbalans, de kurk waarop de kerkelijke gemeenten financieel gezien moeten drijven, loopt geleidelijk aan terug; en
- de dienstenorganisatie moet in de periode 2015-2020 en 2020-2025 2 x 2 procent bezuinigen.

De heer Dijkstra concludeert dan dat de jas te ruim geworden is met een topzware organisatie. Daar komt bij dat de inzet van predikanten en kerkelijk werkers verandert: meer flexibel, mobieler en gericht op samenwerking, terwijl er ook andere typen gemeenten komen. Dit alles dwingt ons zorgvuldig na te denken over de kern van de zaak waar het om gaat: waarom zijn we kerk en waarom geloven we.

De conclusie van Kerk2025 is:

- dat er een brede bezinning op

gemeente en kerk-zijn moet komen?

- waarom zijn we gemeente van Christus?
- wat hebben we als Kerk de wereld te bieden?
- dat we moeten aangeven waarin onze gemeente het verschil maakt.
- wat bindt ons als gemeenten om samen de Protestantse Kerk in Nederland te vormen? (Solidariteit) en
- wat is onze relatie met andere plaatselijke christelijke gemeenschappen?

Gevolgen en voorstellen voor nieuw beleid

De gevolgen van dit "Back to basics" zijn behoorlijk. De heer Dijkstra vermeldt dat de voorstellen er op neer komen dat het aantal classes van 74 naar 11 wordt teruggebracht. Er zal per regio een vrijgestelde voorzitter voor een periode van 8 jaar worden benoemd die wordt bijgestaan door een parttime (50 pct.) visitator. Predikanten zullen mobieler worden ingezet en alleen in buitengewone situaties zal er een visitatie worden gehouden. De huidige bovenplaatselijke colleges zullen sterk vereenvoudigen, terwijl de CRO (het classicaal-regionaal overleg orgaan) opgaat in een regionale classis. De huidige classis kan blijven voortbestaan als netwerk voor ontmoeting en samenwerking.

Dr. Dijkstra wijst er op dat de bestaande dienstverlening wordt gewijzigd en dat aan de kerk gelieerde instellingen hierbij kunnen worden betrokken. Het Landelijk Dienstencentrum wordt een kenniscentrum met een helpdesk. De inzet van de gemeenteadvisers komt te vervallen en alle functies en posities in de bovenplaatselijke organisatie zullen veranderen.

Er zal een algemeen kerkordelijk kader geformuleerd moeten worden voor een minimum aantal ambtsdragers. Daarbij moeten wel specifieke eisen ten aanzien van het diaconaal en kerkrentmeesterlijk beheer, gelet op het behoud van de ANBI-status, worden gesteld. Wanneer een gemeente minder dan 7 kerkenraadsleden heeft, dan zullen er meer plaatselijke bevoegdheden aan een bovenplaatselijk orgaan, eventueel het RCBB, worden overgedragen, zeker wanneer de kwaliteit van het beheer in het geding is. Er zal nadrukkelijk op worden toegezien dat de diaconale geldstromen van de kerkrentmeesterlijke geldstromen worden gescheiden. Het beheer is en blijft een plaatselijke verantwoordelijkheid, maar bij onverantwoord beheer zal het RCBB ingrijpen. Het uitgangspunt is dat de GEMEENTE als gemeenschap zo lang mogelijk in stand blijft en alles zelf kan doen, maar dat de GEMEENTE in haar hoedanigheid van rechtspersoon aan bepaalde voorwaarden gebonden is, ook voorwaarden die van buiten de kerk (b.v. ANBI) aan haar worden opgelegd.

Dr. Dijkstra wijst er tenslotte op dat het toezicht van het RCBB bedoeld is als zorg voor elkaar. Het beste voorbeeld daarvan is de aandacht en de zorg om de ANBI-status te behouden. Onderwerpen waaraan omvangrijke besluiten met verstrekkende gevolgen ten grondslag liggen, zoals financiën, juridische en arbeidsrechtelijke zaken zullen altijd onder toezicht van het RCBB blijven. Er wordt zelfs gedacht om een generaal college voor de behandeling van beheerszaken in te stellen dat toeziet op kwaliteitsbewaking en gelijke behandeling.

Voor Kerk 2025 wordt verder o.a.



Dr. K. Dijkstra

bevordert dat administratieve processen zoveel mogelijk worden gestandaardiseerd (modellen jaarrekening e.d). Verder zal onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheid dat flankerende organisaties zoals KKA/KKG, SBKG en VKB meer samenwerken in het belang van de plaatselijke gemeenten die deze hulp vaak hard nodig heeft, zo besluit de heer Dijkstra zijn boeiende lezing.

Zorg voor elkaar

Na de pauze worden er diverse vragen gesteld. De vertegenwoordiger van Oosterhesselen vindt dat men plaatselijk moet bepalen of ambtsdragers wel of niet uit de belijdende leden worden benoemd. Het aantal lidmaten en doopleden neemt soms aanzienlijk af. De kerkrentmeester van Wapserveen valt hem daarin bij en vindt een minimaal aantal van 7 ambtsdragers voor kleine gemeenten veel te hoog.

De vertegenwoordiger van Assen, die de bovenplaatselijke organisatie nogal autoritair vindt, pleit er voor om aan de gemeenten zelf over te laten hoe zij hun zaken willen regelen. Met name de synode moet "Back to basics" door meer vertrouwen te hebben in de plaatselijke gemeenten en elkaar de ruimte te geven om de dingen te doen zoals men die plaatselijk wenst.

Dr. Dijkstra wijst er op dat gemeenten onderdeel zijn van de Protestantse Kerk in Nederland. Dat betekent o.m. dat er sprake van een solidariteitsgedachte is omdat men samen kerk wil zijn. En dat verdraagt zich niet met het idee om iedereen

zijn eigen gang te laten gaan.

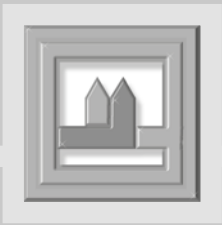
De vertegenwoordiger van Sleen is het daarmee eens, maar vindt dat er diverse tussenoplossingen denkbaar zijn. Hij verzoekt de synode hier goed naar te kijken, waarop de heer Dijkstra meedeelt dat gemeenten alle ruimte hebben voor inspraak in deze voorstellen voor een nieuwe organisatiestructuur. De opzet van de synode, die met zorg vervuld is over het structurele ledenverlies, is en blijft om in alle plaatsen "de vlam brandend te houden". Maar er zal goed gekeken worden of men plaatselijk in staat is de gemeente te besturen en te beheren, of dat men verzocht wordt ter wille van de bestuurskracht samen te gaan werken met anderen.

De vertegenwoordiger van Oosterhesselen vindt het absoluut onaanvaardbaar wanneer de dienstenorganisatie "hulp of afstand" gaat bieden. Hij vindt het dramatisch dat juist in een kerk, die de mond vol heeft van persoonlijke aandacht voor elkaar, verwezen wordt naar een digitale helpdesk.

Mevr. Volders vraagt hoe dr. Dijkstra in de toekomst een tekort aan predikanten verwacht, waarop de heer Dijkstra meedeelt dat het predikantenbestand er in 2015, dus al over 9 jaar, er geheel anders zal uitzien. Op dit moment is niet geheel te overzien of er, rekening houdend met de verdere krimp van de kerk, een extra probleem gaat ontstaan.

Hierna bedankt de vice-voorzitter van de afdeling, de heer Tj. Smith, dr. Dijkstra voor zijn betoog en de wijze waarop er met elkaar over deze problematiek gesproken is.

Nadat de heer D. de Vries, vice-voorzitter van de afdeling Friesland en lid van de Ledenraad van Donatus heeft meegedeeld dat Donatus over 2015 50 procent premierestitutie zal verlenen en na het uitspreken van een dankgebed door de heer Smith, volgt sluiting.



Onderscheidingen van de VKB

GOUD

toegekend aan:

Teunis van den Bout, Gorinchem, 40 jaar kerkrentmeester en koster



T. van den Bout, Gorinchem

Janny Dieleman, Hansweert-Schore, 40 jaar cantrix



J. Dieleman, Hansweert-Schore

Jacoba Helena Wassenaar-de Mol, Katwijk aan den Rijn, 41 jaar medewerkster verjaardagsfonds



J.H. Wassenaar-de Mol, Katwijk aan den Rijn

Gerard Jan Boersma, Sprang-Capelle 42 jaar cantor-organist



G.J. Boersma, Sprang-Capelle

ZILVER

toegekend aan:

Hendrik van Harn, Ede, 25 jaar koster

Jikke Bakker-de Groot, Hilaard, 27 jaar leden-administrateur



J. Bakker-de Groot, Hilaard

Sietze Auke Stoffelsma en Sjoukje Stoffelsma-Haagsma, Lytswierum-Rien, 25 jaar koster



S.A. Stoffelsma en S. Stoffelsma-Haagsma, Lytswierum-Rien

Engbert Jan Bloemberg, Neede, 25 jaar koster

Jan van Rijswijk, Vlijmen-Hedikhuizen, 30 jaar ledenadministratie, coördinatie kerkblad, onderhoud kerk en pastorietuin en kerktaxie



J. van Rijswijk, Vlijmen-Hedikhuizen

Gaele Stoker, Woudsend, 31 jaar administrateur



G. Stoker, Woudsend

Maarten Johannes Cornelis den Boer, Zeist, 25 jaar organist



M.J.C. den Boer, Zeist

BRONS

toegekend aan:

Maarten Sloesarwij, Aalsmeer, 15 jaar kerkrentmeester en administrateur

Franciscus Henricus Nicolaas van Eijk, Harmelen, 6 jaar beheerder kerkelijk centrum 't Trefpunt

Teunis van de Heuvel, Harmelen, 10 jaar webmaster van de website



Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland

GOUD

toegekend aan:

Johan Jacob Schotvanger, Velsen
Zuid-IJmuiden-Oost, 40 jaar dirigent
12 jaar oprichter en dirigent
jongerenkoor



*J.J. Schotvanger, Velsen
Zuid-IJmuiden-Oost*

ZILVER

toegekend aan:

Gerritje van Roozendaal-Engelen,
Amersfoort Fonteinkerk, 29 jaar
verzorgen bloemen



*G. van Roozendaal-Engelen,
Amersfoort*

■ Orgel Adriaen Janskerk IJsselmonde gerestaureerd

Het orgel in de Adriaen Janskerk in Rotterdam-IJsselmonde is op 9 april jl. na een restauratie weer in gebruik genomen, zo meldt Reformatorisch Dagblad van 7 april 2016.

Het tweeklaviers instrument (achtien stemmen) werd in 1868 gebouwd door Van den Haspel, Schölgens & Van der Weyde, drie orgelmakers die hun opleiding geno-

Elly Elisabeth Nordt, Markelo, 25 jaar
predikant

BRONS

toegekend aan:

Hendrik Johannes Mos, Dienstenorganisatie Utrecht van de PKN, 16 jaar
voorzitter werkgroep Pastoraat
Binnenvaart



*H.J. Mos, Dienstenorganisatie
Utrecht van de PKN*

ten in de werkplaats van de Rotterdamse orgelmaker Willem Hendrik Kam. Na diens overlijden zette het drietal van 1863 tot 1869 gezamenlijk Kams werkzaamheden voort. Zodoende kan het orgel van IJsselmonde volgens dr. Bart van Buitenen, adviseur bij de restauratie, worden beschouwd als het laatste instrument uit het huis Kam vóór het vertrek van diens zwager Willem Anthony van der Weyde naar de orgelmakers Adema in Amsterdam. "Het instrument vormt een belangrijke schakel tussen de bekende orgels in de Grote Kerk in Dordrecht en de Mozes & Aäronkerk in Amsterdam", aldus Van Buitenen.

Het orgel onderging in 1917 een dispositiewijziging, werd in 1924 door de Utrechtse orgelmaker De Koff binnen de Adriaen Janskerk verplaatst en werd in 1942 en 1957 gerestaureerd en uitgebreid door de Rotterdamse firma Valckx & Van Kouteren. Bij de recente restauratie door orgelmakerij Reil uit Heerde is de dispositie van beide manualen gereconstrueerd naar de oorspron-

kelijke situatie. Ook is door herindelings van de pneumatische transmissielade van 1942 een grotendeels vrij sprekende Bourdon 16' aan het pedaal toegevoegd. Drie labiaalregisters van het bovenwerk werden gereconstrueerd naar voorbeelden uit de school van Kam in onder meer Nieuw-Lekkerland, Ouderkerk aan den IJssel, Dordrecht en Rotterdam-Charlois. Voor de nieuwe Trompet 8' stond een tongwerk van de gebroeders Adema in het Friese Deersum model.

Tijdens de ingebruikname, waarbij ook oud-burgemeester van Rotterdam Ivo Opstelten aanwezig was, werd het orgel bespeeld door Bas de Vroome, organist van de Oude en de Nieuwe Kerk in Delft.

■ Kerk Wolvega is weer open

Het Friesch Dagblad van 21 april jl. meldt dat de Kerk op de Hoogte in Wolvega weer open gaat. De kerk die op een terp is gebouwd, is bijna een jaar dicht geweest. Dat was noodzakelijk om alle werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Met name de kerktoren en het schip van de kerk zijn gerenoveerd.

De Kerk op de Hoogte stamt uit 1646. Het is al eeuwen het beeldbepalende gebouw van Wolvega. De instandhouding van dit gebouw is dan ook niet meer dan vanzelfsprekend. De laatste grote restauratie is van 1963. De hele renovatie heeft zo'n € 148.000 gekost, waarvan € 112.000 is gefinancierd door subsidies, legaten en giften.

De protestantse gemeente telt zo'n 2.600 leden waarvan er ongeveer 1.300 kerkelijk meelevend zijn.



Donatus

het vertrouwde verzekeringsloket van A tot Z

Voor kerken en kerkelijke gebouwen heeft Donatus een aantal specifieke verzekeringsproducten ontwikkeld. Ook voor kerkelijke werkers in loondienst en kerkelijke vrijwilligers heeft Donatus verzekeringen op maat. Bijvoorbeeld:

- † aansprakelijkheid en rechtsbijstand
- † auto/verkeersschade
- † CAR-verzekering
- † inboedel/inventaris
- † kerkgebouwen, pastorieën en woonhuizen
- † kostbaarheden
- † milieuschade
- † monumenten
- † ongevallen vrijwilligers
- † orgels
- † verenigingsgebouwen
- † ziekengeld (loondoorbetaling bij ziekte)
- † ziektekosten/zorgverzekering

Graag informeren wij u nader. Bel ons gerust voor een informatiefolder of een afspraak. Ook kunt u via onze website vrijblijvend een offerte aanvragen.



Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700



VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNIS INSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERFING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans, eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving.
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen.
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven.
- **ONDSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.



VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
in de Protestantse Kerk in Nederland
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E mail: info@kerkrentmeester.nl
Website : www.kerkrentmeester.nl